

KOIRANHANKINTA- OPAS

Ohjehinta 2 €

Kokonaisvaltaisen
koiranjalostuksen tuki HETI ry

www.koiranjalostus.fi

Esipuhe

Kädessäsi oleva opas on tarkoitettu ensimmäistä koiransa hankkivalle, mutta siitä voi olla hyötyä kenelle tahansa koiran hankintaa harkitsevalle. Oppaan tarkoituksena on auttaa sinua valitsemaan itsellesi ja perheellesi mahdollisimman hyvin sopiva koira.

Monessa koirarodussa on paljon terveys- ja luonneongelmia. **Kokonaisvaltaisen koiranjalostuksen tuki HETI ry** pyrkii vaikuttamaan koiranjalostukseen valistuksen ja tiedotuksen avulla. Yhdistyksen pyrkimyksenä on mahdollistaa yhä useamman koiranpennun syntyvän maailmaan vapaana elämänlaatua heikentävistä perinnöllisistä sairauksista, tai esimerkiksi huonon hermoraikenteen koiralle aiheuttamasta elämänmittaisesta stressistä.

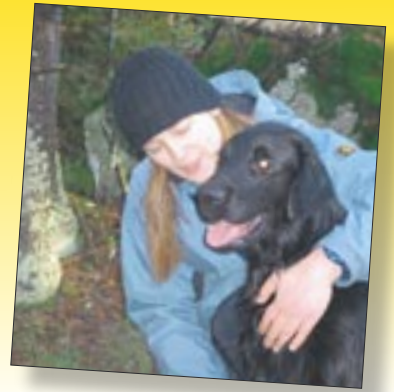
Pentujen kysyntä on yksi tärkeimmistä koiranjalostusta ohjaavista asioista. Sinäkin voit "äänestää jaloillasi" eli hankkia pennun vastuuntuntoiselta kasvattajalta, joka tutkituttaa koiriensa terveyden ja luonteen ennen jalostuspäätöstä, ja näyttää sinulle mustaa valkoisella koiriensa ominaisuuksista. Koira on elollinen olento, joten kukaan ei voi taata sinulle täysin tervettä ja virheetöntä koiraa, mutta valitse kuitenkin

kasvattaja, joka tekee kaikkensa tämän eteen. Oppaan myötä osaat toivottavasti aktiivisesti ja kriittisesti etsiä tietoa harkitsemasi rodun tai pentueen terveydestä, luonteesta ja käyttöominaisuuksista.

Oppaan ovat ideoineet, kirjoittaneet ja toteuttaneet HETI ry:n jäsenet Hanna Bragge, Päivi Jokinen, Anitta Kainulainen, Inkeri Kangasvuo, Susanna Kangasvuo, Tiina Karlström, Pertti Kellomäki, Sara Kolehmainen, Saija Lampinen, Virpi Leinonen, Helena Leppäkoski, Anna-Elisa Liinamo, Mirve Liius, Eira Malmstén, Katariina Mäki, Anna Niiranen, Tiina Notko, Riitta Pesonen, Meri Pistokoski, Maija Päivärinta, Johanna Rissanen, Katariina Roiha, Tiia Rönnberg, Mia Salmi, Paula Similä, Jenni Toivoniemi ja Minna Virta.

Suurkiitokset myös kaikille kuvia käyttöömmme antaneille!

Toivottavasti oppaastamme on apua koiranhankinnassasi!

Koiraa hankkimassa?

Millaiseen tarpeeseen olet koira ottamassa?

Mitä pystyt koirallesi tarjoamaan?

Pysähdy rauhallisesti miettimään. Keskustele perusteellisesti perheesi kanssa. Haastattele lapsiasi.

Kaupungissa ja tiiviisti rakennetuissa lähiöissä eivät kaikki koirat viihdy. Yksin ei viihdy mikään koira. Jokainen koira tarvitsee terveydenhoitoa ja asiallista ravintoa. Kaikki koirat tarvitsevat liikuntaa ja virikkeitä. Jotkut koirat tarvitsevat erittäin paljon liikuntaa ja virikkeitä. Koirasta on aina myös vaivaa ja rahanmenoa. Koirat kuluttavat kotia ja pihaa. Kaikesta koirista lähtee karvaa ja hilsettä, mikä aiheuttaa reaktioita koira-allergisille. Joidenkin rotujen koirat kuolaavat merkittävästi. Lähes kaikki koirat haukkuvat joskus, jotkut koirat haukkuvat hyvin paljon.

Koira on seurallinen laumaeläin, jonka lauma on sen ihmiset. Koiran olemassaolo on otettava aina huomioon, kun suunnittelee omia menojaan.

Koiran valinta on elämänkumppanin valinta. Aseta tavoitteet, mitä koiraltasi toivot.

Kuinka tärkeä on koiran luonne?

Millaista luonnetta kumppanillesi etsit: ilosta, älykystä, rauhallista, aktiivista, pidättyvää, vai rohkeaa? Eri roduilla on alkuperäisen käyttötarkoituksensa mukaan erilaisia luonteenomaisuuksia. Myös saman rodun sisällä koirien luonteet poikkeavat toisistaan.

Kuinka tärkeä on koiran terveys?

Koirilla on monenlaisia ulkonäköön tai rakenteeseen jalostettuja ominaisuuksia, jotka itsessään lisäävät koiran alttiutta terveysongelmiin. Lisäksi jokaisessa rodussa on tiettyjä perinnöllisiä ongelmia, joihin koirat voivat sairastua.

Kuinka tärkeä on koiran pitkäikäisyys?

Joidenkin rotujen koirat elävät keskimäärin hyvin pitkään, toisissa roduissa koirat ovat taas hämmästyttävän lyhytikäisiä.

Kuinka tärkeitä ovat tietyt käyttöominaisuudet?

Tietyissä roduissa koirat ovat syntyneet metsästämään tai suorittamaan muita rodunomaisia tehtäviä, joihin niitä on jalostettu vuosikymmeniä. Jos et halua aktiivisesti harrastaa rodulle sopivaa aktiviteettia koirasi kanssa, on helpompaa valita koira, jolla ei tällaisia

taipumuksia ole. Se on reilumpaa myös koira kohtaan. Toiminnanhaluinen koira ei välttämättä ole onnellinen kaulapungin koirapuistossa.

Kuinka tärkeä on koiran helppohoitoisuus?

Jotkut koirat ovat käsityöläisten loppumaton onnena. Jos taas ei halua pakollakaan putsata, trimmata ja puleerata, on viisaampaa ottaa koira, joka pysyy siistinä satunnaisella kampaamisella ja pesemisellä sekä säännöllisellä kynsien leikkuulla.

Kuinka tärkeä on koiran ulkonäkö?

Me elämme ulkonäkökeskeisessä maailmassa. Lapset valitsevat usein rodun katsomalla kuvia koirakirjoista. Kuinka paljon olet valmis antamaan periksi muissa ominaisuuksissa, kunhan koira vain on aivan tietyn näköinen tai kokoinen?

Muista, että aikuinen on aina vastuussa perheen koirasta. Edes murrosikäinen lapsi ei ole kypsä antamaan sitovaa lupausta koiran hoidosta ja ulkoiluttamisesta. Lapsi ei myöskään saa olla vastuussa koiran valinnasta, muuten kuin osana perhettä. Koska aikuinen vastaa koiran hoidosta, hänen tulee myös vastata koiran valinnasta.

Koiranpidon kustannukset

Kallein pentu ei välttämättä ole tervein, mutta hinnan ei pitäisi myöskään olla ratkaiseva tekijä pentua valittaessa. Pennun hinta on vain pieni osa niistä kustannuksista, joita koiranpito omistajalle aiheuttaa.

Koiralle on hankittava juomaja ruokakupit, panta tai valjaat ja hihna, sekä kynsileikkurit ja turkinhoitovälineet sen mukaan, mitä tämän rotuinen tarvitsee. Ensimmäiseksi nuk-kumapaikaksi voi hyvin vuorata pahvilaatikon, sillä pentu todennäköisesti jyräsi sen joka tapauksessa. Leluja voi tehdä itse tai ostaa kaupasta. Lelujen valinnassa tärkeää on, ettei koira saa niistä irti vaarallisia pikkuosia, jotka se saattaa niellä. Halvimmat muovilelut eivät siksi ole hyvä valinta. Autossa matkustamista varten koira tarvitsee turvavyöt tai kuljetuskopin, ellei auton peräkonttiin rakenneta sille turvallista matkustustilaa rajaamalla alue verkolla.

Tehdessäsi tarpeellisia hankintoja, muista myös, että koirien ympärillä pyörii keinotekoisia tarpeita luova bisnes, joka kaupaa tuotteitaan nämä tarpeet tyydyttämään. On paljon tuotteita, joita koirasi ei tarvitse, ja jotka ovat sille suorastaan haitallisia. Koirasi ei tarvitse designvaatteita tai koruja, tai

kynsilakkaa, tai elintarvikväreillä pirsakaksi värjättyjä puruluita. Jonkinlaisia vaatteita koirasi voi kuitenkin tarvita, koska jotkut rodut eivät tarke-ne Suomen talvessa ilman niitä. Tarkoituksenmukainen vaatetus on tällöin hintansa väärti.

Koira saattaa myös tehdä tuhoja, joista koituu kustannuksia. Se voi kaluta käsilaulun lompakkoineen, tuhota kirjaston kirjoja, jyräsi vesisänkyyn reiän, kaivaa tunnelin naapurin pihalle tai tehdä jotain vielä mielikuvituksellisempaa. Omistajan vastuulla on korvata muille aiheutuneet kulut. Kotivakuutus on hyvä olla kunnossa.

Vakuutusyhtiöt kauppaavat erilaisia koiravakuutuksia, jotka voidaan laskea myös toistuviin kustannuksiin. Koiralle kannattaa hankkia ainakin jonkinlainen perusvakuutus sen aiheuttamien mahdollisten vahinkojen tai onnettomuuksien varalta. Ennen vakuutuksen ottamista on syytä tarkkaan vertailla erilaisia ja eri yhtiöiden vakuutuksia.

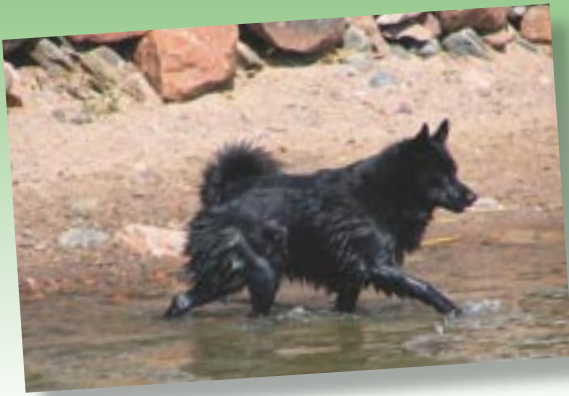
Koirasta voi tulla maksettavaksi rotukohtaisia säännöllisiä kustannuksia, esimerkiksi trimmaaminen. Näistä kannattaa kysyä koiran kasvattajalta tai myyjältä.

Myös koiran jättäminen koirahoitolaan loman ajaksi maksaa. Aina ei koiraa voi

viedä sukulaisten tai ystävien luokse hoitoon. Hoitoloiden hinnat vaihtelevat, mutta hoitokustannuksista kertyy helposti satojen eurojen lasku koiraa kohti. Esimerkiksi kahden viikon lomamatkan hintaan pitää usein lisätä 15-16 päivän koiranhoitomaksu, joka nostaa matkan hintaa jo parilla kolmella sadalla eurolla. Hoitotarvetta tulee todennäköisesti useita kertoja vuodessa eri syistä, joten tähänkin kuluerään on varauduttava.

Koirasta on joitakin säännöllisesti toistuvia kuluja, kuten rokotukset, madotukset, mahdollinen koiravero, sekä tietenkin ruokintakulut. Koiran koosta riippuen ruokinta ja madotus voivat olla tuntuvia menoeriä. On monia erilaisia tapoja ruokkia koiraa, ja jokaisella on oma kannattajansa. Parhaiten markkinoitu ei ole välttämättä paras: opettele tutkimaan tuoteselosteita, ja valitse ruokia, joiden pääraaka-aine on liha, ja jotka eivät sisällä väri- ja lisäaineita. Koiranruokinnan eri mahdollisuuksista kannattaa hankkia lisätietoa; kirjallisuuttakin on aiheesta nykyisin hyvin saatavilla.

Jos kaikki menee hyvin, eläinlääkäriissä käydään ottamassa vain rokotukset ja tunnistemerkintä. Useimmiten ei kuitenkaan päästä näin vähällä, vaan eläinlääkäriin joudutaan

jo ensimmäisen vuoden aikana moneen kertaan. Villi pentu saattaa astua lasinsiruihin, syödä rotanmyrkyä, joutua tappeluun tai saada minkä tahansa vaivan, jota kukaan ei ole osannut kuvitellakaan. Sillä voidaan ennemmin tai myöhemmin todeta sairaus, joka vaatii jatkuvaa lääkitystä.

Eläinlääkäriissä käynti ei ole halpaa - jos tarvitaan leikkausta, kuuluu helposti satoja, jopa tuhansia euroja. Nämä rahat täytyy olla tilillä tai lainattavissa hätätapauksen iskiessä. Sairaskuluvakuutuksen voi toki ottaa, mutta se ei korvaa kaikkea, ja omavastuuosuudet ovat silti tuntuvia.

Kasvattajan ohjeita ruokinasta ja muusta hoidosta kannattaa kuunnella; hänellä on usein pitkä kokemus, ja hän osaa suositella oikeanlaista ruokaa ja annostusta juuri sinun koirallesi. Muista kuitenkin olla kriittinen: kasvattaja on vain yksi tietolähde muiden joukossa, eivätkä kaikki kasvattajat suinkaan seuraa aikaansa ja uusimman tiedon kerääntymistä. Ole siksi hyvin tarkka kasvattajan valinnassa. Valveutunut kasvattaja ei pidä kysymystulvaasi kritiikkinä, vaan vastaa asiallisesti ja innostuneesti kaikkeen, mitä keksit kysyä. Pentujensa tulevaisuudesta kiinnostunut kasvattaja kyselee asioita myös sinulta,

ennen kuin tekee päätöksensä kasvattinsa myymisestä.

Koiran mahdollinen viimeinen sairaus diagnooseineen ja hoitoineen tulee usein sen kalleimmaksi sairaudeksi. Yleensä eläinlääkäri osaa kertoa, milloin on aika luopua koirasta. Viimeiset maksut, jotka koirasta maksetaan, ovat koiran eutanasia eli lopetus ja sen mahdollinen tuhkaaminen. Kuolemaa ei ole syytä pitkittää omista itsekkäistä syistään. Ihmisen velvollisuus koiraansa kohtaan on antaa koiran lähteä viimeiselle matkalleen parhaassa seurassa, arvokkuutensa säilyttäen.

Suomen Kennelliitto ja rotujärjestöt

Suomen Kennelliitto on puhdasrotuisten koirien kasvattajien ja harrastajien keskusjärjestö. Kennelliiton toiminta käsittää koko maan. Sen tarkoituksena on edistää puhdasrotuisten koirien kasvattamista ja käyttöä sekä parantaa yleistä koiranpitoa Suomessa. Liitto toimii puhdasrotuisten koirien kasvattajien ja harrastajien yhdyssiteenä ja keskusjärjestönä sekä koiraharrastuksen etujärjestönä. Koiranäyttely-, koe- ja kilpailutoimintaa hoideetaan alueellisten kennelpiirien kautta, joita Suomessa on 18.

Vuonna 2006 Kennelliitto rekisteröi noin 45 800 koiraa, ja sillä oli 125 000 jäsentä. Kennelliiton jäseniä voivat olla paitsi yksityiset henkilöt, myös esimerkiksi rotujärjestöt ja kennelpiirit. Kennelliiton alla on lisäksi suuria harrastusliittoja, esimerkiksi Agilityliitto ja Palveluskoiraliitto.

Kennelpiirin tärkeitä tehtäviä kilpailutoiminnan ohella ovat tiedotus-, koulutus- ja valistustoiminta sekä koiran kasvattajien ja koiranäyttely- ja koetoimihenkilöiden koulutus.

Joka kolmas vuosi kokoon-tuva yleiskokous käyttää Kennelliitossa ylintä valtaa.

Kokoukseen voivat osallistua kaikki Kennelliiton henkilöjäsenet ja jäsenyhdistykset. Yleiskokous valitsee edustajat Kennelliiton valtuustoon. Valtuusto taas valitsee Kennelliiton hallituksen, jonka tehtävänä on johtaa Kennelliiton toimintaa, hoitaa sen taloutta ja omaisuutta sekä edustaa liittoa. Valtuusto valvoo hallituksen toimintaa ja käsittelee liiton toimintaa koskevat hallituksen esitykset. Kennelliiton toimintaa säätelee myös Kansallisten kennelliittojen katto-organisaatio (FCI).

Rotujärjestöt ja niiden alaiset rotua harrastavat yhdistykset vastaavat osaltaan omien rotujensa jalostuksesta. Jalostusasioissa rotujärjestöt ovat monessa asiassa riippuvaisia Kennelliitosta, joka asettaa niiden toiminnalle tietyt raamit. Rotujärjestöt järjestävät myös erilaista toimintaa ja koulutusta. Ne jakavat rotutietoa, julkaisevat lehtiä ja houkuttelevat jäseniään mukaan tapahtumiin tapaamaan muita rodun omistajia. Rotujärjestöön liittyminen ei vaadi Kennelliiton jäsenyyttä.

Joskus rotujärjestöjen toiminnassa saattaa olla ongelmia. Parhaimmillaan niissä toimivat avoimessa yhteistyössä rodun terveydestä ja tulevaisuudesta aidosti kiinnostuneet ihmiset, mutta pahimmillaan ne voivat

olla sisäänlämpiäviä kerhoja, joissa kaikkiin kasvattajiin ei suhtauduta tasapuolisesti. Jotkut kasvattajat valittavat saavansa rotujärjestöltä epäoikeudenmukaista kohtelua. Rotujärjestöille on kuitenkin hyödyksi saada mahdollisimman monet rodun omistajat, harrastajat ja rodusta muuten vain kiinnostuneet jäsenikseen ja tuomaan rotujärjestöön uusia ideoita ja toimintakulttuuria. Rotujärjestöt ovat Kennelliittoon verrattuna pieniä, joten niissä on hyvä mahdollisuus osallistua keskusteluun ja tulla kuulluksi.

Koiran hankinnassa kannattaa olla tarkkana ja suhtautua kriittisesti kaikkien saamaansa tietoon. Parhaimman kokonaiskuvan saadaksesi ota asioista selvää monelta eri taholta.

Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelma, PEVISA

Älä osta rekisteröimätöntä rotukoiraa

Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelma, PEVISA

Kennelliitolla on yhteistyössä rotujärjestöjen kanssa Perinnöllisten sairauksien ja vikojen vastustamisohjelma, PEVISA. Rotujärjestö voi halutessaan liittyä ohjelmaan oman rotunsa tyypillisten sairauksien osalta. Ohjelmassa vaaditaan rodun jalostuskoirilta tutkimustulos tiettyjen perinnöllisten sairauksien tai vikojen suhteen, jotta pennut rekisteröidään Kennelliitossa (Liite 1). Joillakin roduilla pelkkä tutkimustulos ei riitä, vaan jalostuskoirien täytyy myös olla määrättyä sairauden tai vian astetta parempia.

Yleisimpiä PEVISA-ohjelmassa tarkastettavia ominaisuuksia ovat lonkka- ja kyynärnivelen kasvuhäiriöt sekä erilaiset silmätaudit, mutta moni muukin sairaus ansaitisi nykyistä tehokkaamman tietojenkeruun. Ohjelman ulkopuolelle jää suuri joukko yleisiä ja vakavia sairauksia ja ongelmia, esimerkiksi joidenkin rotujen rakenteen ylilyönnit sekä erilaiset perinnölliset tai osittain perinnölliset sairaudet, kuten autoimmuunitaudit, epilepsia, sekä luuston vaikeat kehityshäiriöt tai rappeumat.

PEVISA:n avulla voidaan myös estää rodun geenivarannon hupenemista rajoittamalla yk-

sittäisen koiran jälkeläismäärää johonkin tiettyyn lukuun.

PEVISA on kaikille rodun rekisteröitäville koirille pakollinen, tosin siitä voidaan poiketa rotujärjestön puollosta niin sanotulla poikkeusluvalla. PEVISA:n lisäksi kasvattaja voi halutessaan sitoutua vielä tiukempiin jalostusohjeisiin ja allekirjoittaa Kennelliiton kasvattajasitoumuksen. Kasvattajasitoumuksen allekirjoittaminen on kasvattajalle myös taloudellisesti kannattavaa, koska hän on silloin oikeutettu edullisempiin pentujen rekisteröintimaksuihin. Sitoumuksella hän lupautuu muun muassa kasvattamaan terveitä ja hyväluonteisia koiria. Käytännössä Kennelliitto ei pysty valvomaan kasvattajasitoumuksen lupaus-ten täyttymistä. Liitolla on mahdollisuus puuttua vain räikeimpiin rikkomuksiin asettamalla kasvattaja rekisteröintikieltoon.

Älä osta rekisteröimätöntä rotukoiraa

Suomen Kennelliitto rekisteröi koirapentueen, mikäli se on syntynyt Suomessa ja kasvattajalla on Suomessa vakinainen asuinpaikka. Lisäksi pentueen vanhempien tulee täyttää rekisteröintiehtodot. Koirarekisterien etuliitteet ovat FIN ja ER.

Lisäksi on rekisteri koirille, joita ei voi käyttää jalostukseen.

Tämän rekisterin etuliite on EJ.

Rekisteröimättömyys ei aina ole huono asia. Koiraa voi olla esimerkiksi risteytyskoira, sekarotuinen tai kuulua johonkin maatiaiskantaan. Esimerkiksi varsin suuri osa jackrussellinterriereistä on rekisteröimättömiä. Tässä rodussa on avoin rekisteri, eli rekisteröimätön koiraa voidaan myöhemmin rekisteröidä ER-rekisteriin omistajan niin halutessa. Tämä edellyttää, että koiraa on kahden ulkomuototuomarin mukaan rodunomainen.

Joskus puhdasrotuisten koirien rekisteröimättömyys on kuitenkin merkki siitä, että niiden kasvattajalla ei ole aivan puhtaat jauhot pussissa. Älä osta rekisteröimätöntä rotukoira, jos et tarkkaan tiedä mitä olet tekemässä.

Joitain pentueita ei voida rekisteröidä virallisiin FIN- tai ER-rekistereihin, koska ne eivät esimerkiksi täytä rotujärjestön tai Kennelliiton asettamia vaatimuksia asialliselle koirankasvatukselle: pentue voi olla tehty liian nopeasti emän edellisen pentueen jälkeen, tai sen vanhemmilla ei ole rodulta vaadittavia terveystutkimustuloksia. Jotkut kasvattajat eivät halua rekisteröidä pentuja, joista näkee, että ne eivät aikuisena tule olemaan ulko-

näöltään rotumääritelmän mukaisia, kuten värivirheelliset.

Koiranpennun rekisteröinti ei ole kohtuuttoman kallista. Vaadi aina rotukoirallesi rekisteritodistus. Myös väärän värisille, tai häntämutkallisille, tai yksikiveksisille, tai muuten viallisille. Tällainen koira voidaan myös rekisteröidä "Ei jalostukseen" EJ-rekisteriin, eli jalostuskäyttöä haittaavat viat eivät ole este koiran rekisteröinnille.

Rekisteröimättömiä rotukoiria tuodaan myös ulkomailta. Pennun rotuominaisuuksia on vaikeampi arvioida kuin aikuisen koiran. Ulkomailta ostetun paperittoman pennun kasvaessa se voi paljastua aivan muunlaiseksi koiraksi, kuin minä se ostettiin.

Epäasiallisissa tai lainvastaisissa oloissa pentunsa tuottavat kasvattajat, niin sanotut pentutehtaat, ovat olleet likapilkku Suomen kenneltoiminnassa vuosikymmenten ajan. Tämä tuottavuuden maksimointi kaiken laadun ja eläinten hyvinvoinnin kustannuksella on levinnyt nyt sekarotuistenkin koirien tuotantotavaksi joissain kasvattamoissa. Puhutaan hienosti "designer"-koirista, vaikka kyseessä ovat tavalliset sekarotuiset ja rotujen risteymät. Varsinkin

joitain pikkukoiratehtailijoita on alkanut näkyä uutisissa, epäiltynä vakavista eläinten hoidon laiminlyönneistä ja eläinrääkkäyksestä. Heidän tuottamansa koirat voivat olla itse asiassa sukusiitetyjä ja perinnöllisesti hyvinkin sairaita. Heidän narttunsa elävät ehkä koko elämänsä häkissä tuottaen pentueen toisensa jälkeen. Tällaisten pentueiden kasvattajat saattavat antaa pennun mukana tekaistun tai väärennetyn "rekisterikirjan".

Vaadi, että saamasi rekisterikirja on Suomen Kennelliiton myöntämä. Ole kriittinen. Käy kasvattajan luona. Jos meno siellä ei miellytä, älä tue sitä: jätä koira ostamatta.

Älä osta koiranpentua torilta tai näyteikkunoista. Joissain sivistyneinäkin itseään pitävissä maissa pidetään pentuja ikävissä, ahtaissa ja kuumissa oloissa torilla tai kaupan ikkunassa. Tällaisen koiran ostaminen ei poista eläinsuojelullista ongelmaa, vaan pikemminkin pahentaa sitä, kun kysyntä kasvattaa tarjontaa.

Suomeen on syntynyt myös koirasalakuljettajien ammattikunta. Maahan laittomasti tuotuja pentuja myydään lehti-ilmoituksin ja interne-

tissä. Pentu tuodaan ennalta sovittuun paikkaan tai sitä esitellään asunnossa, jossa sen emä ei ole paikalla. Älä suostu tällaiseen tapaamiseen. Yritä tavata pennun vanhemmat, ainakin emä, sekä lenkillä että kotona. Jos epäilet hämäräbisneksen olemassaoloa, vetäydy ja ilmoita asiasta eläinsuojeluviranomaiselle. Salakuljettajien pentujen emojen elinolosuhteet ovat monesti kyseenalaiset, jopa lain vastaiset. Salakuljettaja myös harvoin myy mitä lupaa. Lisäksi salakuljetetuissa koirissa saattaa olla loisia ja sairauksia, kuten esimerkiksi raivotauti tai ekinokokki-loinen, joiden ilmestyminen Suomen eläinkantoihin olisi katastrofi ja aiheuttaisi myös useiden ihmisten vakavan sairastumisen. Älä myöskään yllämainitusta syystä itse salakuljeta koiraan tai muutaakaan eläintä Suomeen.

Uros vai narttu?

Koiramaailmassa, kuten ihmismaailmassakin, kumpikin sukupuoli on yhtä arvokas ja tärkeä, mutta ne poikkeavat hiukan toisistaan.

Narttukoiralle tulee juoksuaikea yleensä puolen vuoden tai vuoden välein. Nartun elämä on juoksuun valmistautumista, juoksussa olemista sekä juoksun jälkeistä aikaa, jolloin nartut usein ovat valeraskaana. Juoksukiertoon liittyvät hormonaaliset muutokset näkyvät nartun käytöksessä, ruokahalussa ja turkissa sekä nartun sosiaalisessa käyttäytymisessä. Juoksujen ja mahdollisten valeraskauksien väliin jää aika, jolloin nartuilla ei ole sukuhormonituotantoa. Tämän ajan pituus riippuu nartun juoksukierrosta ja on yleensä kahdesta kuuteen kuukauteen.

Uroksilla ei ole omaa juoksukiertoa, mutta uroksiin vaikuttavat läheisyydessä olevien narttujen hajut. Hajuille herkkä uros saattaa saada lemmestä-
räytymiskohtauksen ennalta arvaamatta.

Uroskoiraa pidetään helposti luettavana ja reiluna, kun taas nartun sielunelämä on hieman mutkikkaampaa. Uros on yleensä narttua fyysisesti voimakkaampi ja isokokoisempi. Nartut taas ovat taipuisampia ihmistään kohtaan.

Urosten ulkoiluttaminen on kaikkien haistelu- ja merkkäämisoperaatioiden takia melko epätahtista liikuntaa. Narttu taas tyhjentää virtsarakkonsa kerralla.

Koirien sosiaalisuudessa ja siinä, miten ne tulevat toimeen toisten koirien kanssa, on suuria rotukohtaisia eroja. Sitä on kysyttävä kasvattajalta erikseen. Jos lähipiirissä on jo koiria, oman koiransa sukupuolta valitessa kannattaa ottaa huomioon muutama asia. Uros ja narttu tulevat yleensä toimeen keskenään, mutta ne on pidettävä erossa nartun juoksun ajan, mikäli vähintään toinen niistä ei ole sterilisoitu tai kastroitu. Nartut tulevat laumana keskenään yleensä paremmin toimeen kuin urokset. Tosin juoksuajat voivat aiheuttaa lauman sisäiseen dynamiikkaan jännitteitä nartun perusluonteesta riippuen.

Uroskoira on helpompi ostaa kokonaan omaksi. Narttupennuille kasvattajat tarjoavat urosta useammin sijoitussovimusta, joka on hankalampi hahmottaa etukäteen. Jos tulee erimielisyyksiä, vahvoilla on aina se, jolle koiran omistusoikeus kuuluu.

Narttua voi käyttää astutukseen vasta, kun se on aikuinen. Rodusta riippuen koira aikuisuu 2-3 vuoden iässä, mutta monilla roduilla aikuisuus

saavutetaan vasta 3 vuoden iän jälkeen.

Uroksen astutusarvo nousee vuosien myötä: jos uros on terve ja astumiskykyinen edelleen yli kymmenvuotiaana, se on osoittanut käytännössäkin hyvän terveytensä ja elinvoimansa. Tällaisia koiria kannattaa tarjota rotujärjestölle jalostuskäyttöön, jos nämä ovat jo ehtineet vaarit unohtaa.

Kaikissa roduissa on ongelmia

Eri roduilla jalostusvalinta suoritetaan käytännössä sekalaisten kriteerien mukaan, jotka valitettavasti joskus suosivat näyttelymenestystä terveyden, luonteen ja käyttöominaisuuksien kustannuksella. Varsinkin terveydestä puhutaan nykyään paljon, mutta konkreettinen ja järjestelmällinen jalostus sekä siinä tarvittava avoimuus ovat vielä harvinaisia.

Koirarodun ja -yksilön valinnassa on syytä olla tarkkana. Rotukoirilla on paljon perinnöllisiä sairauksia, joillakin roduilla myös rotutyypillisestä ulkomuodosta tai sen liioittelusta johtuvia terveysongelmia. Monen rodun luonteissakin on toivomisen varaa.

Eläinsuojelulaki kieltää sellaisen eläinjalostuksen, josta voi aiheutua eläimelle kärsimystä tai sen terveydelle tai hyvinvoinnille merkittävää haittaa.

Euroopan Neuvoston Lemmikkieläinten jalostusta koskeva päätöslauselma vuodelta 1995 vaatii samaa asiaa tarkentaen ja jopa muutamia rotuja nimeltä mainiten.

Joissain roduissa haetaan liioiteltua rakennetta, joka aiheuttaa koirille hyvinvointiongelmia. Ongelmia voivat aiheuttaa esimerkiksi hyvin lyhyt kuono,

kupolikallo, suhteettoman suuri tai pieni silmämuna, löysä- tai kireäluomisuus, runsaat ihopoimut, jätti- tai minikoko, ylenmääräinen massa, niukasti kulmautuneet tai ylikulmautuneet raajat, hyvin lyhyt tai pitkä selkä, lyhyet raajat tai syvä rintakehä.

Ota selvää eri rotujen ominaisuuksista esimerkiksi Kennelliitosta tai rotujärjestöjen internetsivuilta. Kysele rotuvalintaa tehdessäsi myös eläinlääkärien mielipiteitä.

Suomen Kennelliiton internetsivuilta löytyvät linkit rotujärjestöihin (www.kennelliitto.fi/FI/linkit/linkit.htm). Järjestöjen sivuilta löytyvät myös jalostuksen tavoiteohjelmat, jotka antavat paljon tietoa rotujen tilasta, koirien sairauksista ja jalostuksen prioriteeteista.

Valitse itsellesi ja perheellesi sopiva rotu

Kovin liikunnallisen lenkkeilijän ei kannata ottaa pienintä kääpiökoiraa, eikä kiireisen ihmisen aika riitä vaativan palvelus- tai työkoiran pitoon. Säätä itseäsi, kotiasi ja ennen kaikkea tulevaa perheenjäsentäsi valitsemalla itsellesi mahdollisimman hyvin sopiva rotu.

Kun rotu on kotiutunut maahan ja hyväksytty rekisteröitäväksi koiraroduksi, se alkaa esiintyä koiranäyttelyissä. Näyttelyissä käyvät koirat vaikiintuvat nopeasti ulkonäöltään yhdenmukaisiksi. Kun näyttelykoirien astutussuunnitelmia säätelee koiran ulkonäkö, saman rodun työkoirien astutusta säätelevät niiden käyttöominaisuudet. Käyttökoira saattaa näyttää samanrotuisen näyttelykoiran rinnalla maati-aismaiselta. Usein käytetään kuvauksia "näyttelylinjaiset" ja "käyttö-" tai "työlinjaiset".

Ulkonäköjalostuksen myötä kaikki näyttelyissä esiintyvät koirat mielletään helposti seurakoiriksi ja niitä myös markkinoidaan sellaisina. Sukupolvien mittainen poissaolo alkuperäisestä käytöstä on laimentanut rotujen käyttöominaisuuksia, mutta harvoin niin paljon, etteivät ne tulisi koirassa esiin joissain tilanteissa. Monet seurakoiriksi hankittujen koirien

kanssa koetut ikävät - ja joskus mukavatkin - asiat tapahtuvat, kun koiran alkuperäinen käyttötarkoitus tulee yllättäen näkyviin.

Kun valitset rotua, mieti aina myös sen alkuperäistä käyttötarkoitusta. Kysy kasvattajalta, millaisissa asioissa se saattaa tulla näkyviin tai aiheuttaa ongelmia. Koiranäyttelyissä esitellään muun muassa koiria, jotka on alun perin jalostettu taistelemaan susien ja karhujen kanssa tai juoksemaan riista kiinni ja tappamaan se. Siellä esitellään rottakoiria, sotakoiria ja koiratappelukoiria sekä koiria, jotka on jalostettu käymään ihmisten kimppuun tai väsymättä ajamaan itsenäisesti riistaa, tai pitämään nautakarja kurissa.

Alkuperäisen käyttöominaisuuden kanssa saatat joutua tekemisiin, kun koirasi vaikkapa katoaa sinulta useaksi tunniksi metsään riistanajoon ja jättää sinut kannon nenään hyttysten syötäväksi. Koiran ja sen kanssa elävien ihmisten elo on helpointa ja mukavinta, kun koira saa toteuttaa luontaisia käyttäytymismallejaan ja toimia siinä työssä tai tehtävässä, mihin se on jalostettu.

Kandidaattitrojuja vertaillessa kannattaa tutustua mahdollisimman moneen yksilöön. Tämä on hyvä tehdä ihan arkioloissa, jotta saa rodusta mah-

dollisimman laajan käsityksen. Asialliset kasvattajat päästävät sinut mielellään tutustumaan koiriinsa ja kenneliinsä, kunhan sovit heidän kanssaan asiasta ajoissa. Rotua harrastaviin voi tutustua myös lenkkeilypoiluilla, paikallisen koirakerhon koulutuksissa ja tapahtumissa, sekä vaikkapa internetin keskustelupalstoilla. Kun tekee perusteellisen taustatyön, epäonnistumisen riski on pieni.

Seuraavaksi esitellään muutamia koiratyyppisiä ja roturyhmiä. Enemmän tietoa saat rotujärjestöistä ja Kennelliitosta sekä kyselemällä esimerkiksi eläinlääkäreiltä.

Pohjoiset ja alkukantaiset metsästyspystykorvat

Metsästyskoirat ovat kehittyneet olosuhteissa, joissa valintaa on suoritettu vain käyttöominaisuuksia silmäläpäitäen. Ne ovat ulkomuodoltaan ja rakenteeltaan sopuisia ja toiminnallisia, ilman liioiteltuja piirteitä. Ne polveutuvat tyypillisesti ilman risteytyksiä suoraan luonnonkannoista. Rotuja on käytetty metsästäjien apuna vuosisatoja. Työtehtävät ovat vaihdelleet saaliin haukkumalla osoittamisesta tai esiin ajamisesta pesien etsintään ja saaliin sieltä ulos metsästäjän tähtäimeen houkuttelemiseen. Metsästyspystykorvista pienimpiä käytetään etupäässä turkisriistan ja lintujen metsästyksessä ja kookkaampia suurriistakoirina karhun, hirven, ilveksen ja villisian metsästyksessä.

Pohjoisia metsästyspystykorvaroituja ei yleensä hankita seurakoiraksi, vaan nimenomaan metsästysharrastuksen takia. Metsästyspystykorvat asettavat hankkijalleen erilaisia vaatimuksia. Erityisesti huomio kohdistuu riistaviettiin, joka on usein koiran hallitsevimpiä ominaisuuksia. Riistaa etsivä metsästyskoira on täysin kuuro omistajansa huudoille, ja unohtaa kaiken muun ympärillä olevan.

Joskus riistavietti on niin voimakas, ettei koira saada pois metsästä käskemälläkään, vaan sen on annettava tulla sitten kun se itse on siihen halukas, usein vasta seuraavana päivänä. Ympäristö, jossa liikkuu riistaa, tekee metsästyskoirasta tottelevaisuuden osalta epävarman suorittajan, erityisesti mikäli vapaana olon koulutus on jäänyt puutteelliseksi. Kadotuaan riistan perään koira saattaa vahingoittaa rauhoitettuja eläimiä, itseään, tai aiheuttaa jopa liikenneonnettomuuden. Niillekään roduille, joita ei nykyisin enää käytetä metsästykseseen, ei vapaana pitämistä suositella.

Suurin osa metsästyspystykorvaroduista on itsepäisiä ja itsenäisiä, mutta yhden isännän kanssa yhteistyöhaluisia sekä uskollisia omalle perheelleen. Pidättyväisyys on tavallista; vieraita katsotaan usein karsaasti ja pitkään. Nämä koirat ovat alkuperäisen käyttötarkoituksensa takia erittäin itsevarmoja ja pelottomia. Ne ovat myös erinomaisia vahteja, sillä ne ovat hyvin reviiritietoisia.

Näitä rotuja ei ole käytetty metsästykseseen ryhmässä, vaan ne toimivat metsästäjän apuna parhaiten yksin, korkeintaan sopivan parin kanssa. Tästä syystä näillä oman tiensä kulki-

joilla ei ole sisäänrakennettua kykyä tulla toimeen muiden koirien kanssa, eikä perin pohjainen sosiaalistaminenkaan aina ennaltaehkäise ongelmia. Tämä koskee erityisesti tiettyjä rotuja ja on yleisempää uroksilla - joskin yksilökohtaisia eroavaisuuksia löytyy. Koirat eivät siis välttämättä sopeudu isompaan ryhmään.

Metsästyspystykorvia pidetään yleisestikin luonteensa puolesta hyvin vaativina ja haasteellisina. Koirat eivät yleensä ole kovinkaan miellyttämishaluisia tai palvelualttiita. Oikealla koulutuksella niistä saa kyllä tottelevaisia, sillä ne ovat älykkäitä, mutta kyllästyvät nopeasti tottelevaisuusliikkeiden toistoihin. Rodut jotka myös noutavat riistan isännälleen, ovat jonkun verran tottelevaisempia ja palveluhaluisempia. Johdonmukaisesti ja perusteellisesti kasvatetusta, kärsivällisissä ja osaaivissa käsissä eläneestä metsästyspystykorvasta saa lojaalin ja erittäin miellyttävän sekä pitkäikäisen elämänkumppanin.

Aktiivisina ja elinvoimaisina koirina metsästyskoirat tarvitsevat melko paljon toimintaa ja aktiivointia liikuntatarmonsaa tyydyttämiseksi. Koiran motoriikan ja lihaksiston terveen kehittymisen takaamiseksi sekä energian purkamiseksi omistajan täytyy tarjota sille sään-

nöllisesti sen tarpeita vastaava määrä vapaata juoksemista turvallisella, mieluiten aidatulla alueella. Jos koiraa ei ole mahdollista juokuttaa vapaana, voi sitä juokuttaa esimerkiksi pyörän vieressä. Ongelmien ratkaiseminen – vaikkapa makupalojen etsiminen piilopaikoista – on yksi keino aktivoida metsästystaipumuksia silloin, kun ei ole mahdollisuutta päästä oikean riistan perään.

Kaikki metsästyspystykorvat ovat pääsääntöisesti terveitä ja pitkäikäisiä, johtuen niiden liioittelemattomasta ja luonnollisesta ulkomuodosta sekä terveysominaisuuksien korostumisesta käyttöjalostuk-

sen yhteydessä. Tyypillisimpiä terveysongelmia ovat rodusta riippuen silmätaudit, polvilumpion sijoiltaan meno (patellaluksaatio) ja lonkkanivelen kasvuhäiriö. Turkki on normaali ja jalostamaton, sitä ei juurikaan tarvitse huoltaa.

Tyypillisiä metsästyspystykorvia ovat esimerkiksi harmaanorjankarhukoira, karjalankarhukoira, jämtläninpystykorva, suomenpystykorva, itä- ja länsisiperianlakit sekä pohjanpystykorva. Seurakoirina suosiota ovat saaneet myös esimerkiksi basenji, shiba ja akita.

Paimenkoirat

Paimenkoiraryhmä on suuri joukko eri rotuja ja niiden muunnoksia, joiden alkuperäisenä tehtävänä on ollut ihmisen auttaminen kotieläinten paimenuksessa. Koira liikuttaa eläimiä haluttuun suuntaan ja pitää laumaa koossa. Ryhmän rodut ovat levittäytyneet laajalti, ja paikalliset koirakannat ovat kehittyneet eri maissa vallitsevien olosuhteiden ja työvaatimusten suuntaamina eri roduiksi.

Jotkut paimenrodut pystyvät tekemään töitä minkä tahansa eläinten kanssa, toiset on kehitetty ruumiinrakenteeltaan ja työtavoiltaan erityisesti tietyn eläinlajin paimentamiseen sopiviksi. Joistain roduista löytyy edelleen runsaasti puhtaasti työkäytössä olevia koiria; tällainen tilanne on esimerkiksi bordercolliella. Toisilla roduilla kehitys on johtanut lähes täysin seura- ja harrastuskoirien rooliin, kuten pitkä- ja

lyhytkarvaisilla collieilla. Monet palveluskoirat, tunnetuimpana saksanpaimenkoira, ovat myös alkuperältään paimenkoiria.

Koiran paimennustyyli voi olla lauman kokoavaa ja pysäyttävää, kuten australi-ankelpiellä, tai koira voi myös ohjata eläimiä niiden takana liikkuen, kuten australiankarjakoiria. Eläinten liikuttaminen perustuu pohjimmiltaan niiden pakoetäisyyden hyödyntämiseen, mutta eri rodut käyttävät hallintaan ja ohjailuun eri menetelmiä, jotka tosin menevät osin päällekkäin; bordercollie esimerkiksi käyttää erityisesti "silmaa", eli ohjaa laumaa katseensa voimalla, australi- paimenkoiran paimennus perustuu erityisesti koiran liikkeen, ja australiankarjakoirat liikuttavat eläimiä esimerkiksi niiden kintereitä näykkien.

Paimennuskäyttäytyminen voi tulla esiin myös epätoivottavalla tavalla: koira saattaa alkaa jahdata ihmisiä tai autoja, ja

näykkimällä paimentavat rodut voivat alkaa etenkin innostuksissaan napsia myös leikkiviä lapsia tai muita ihmisiä. Näihin asioihin on kiinnitettävä koiran tapakasvatuksessa erityistä huomiota.

Paimenkoirat ovat tyyppisesti oppivia ja laumasidonnaisia koiria, joille on luontaista tehdä työtä omistajansa kanssa. Monet rodut saattavat suhtautua vieraisiin ihmisiin hieman epäillen, ja niistä saattaa löytyä rodusta riippuen myös vahdin piirteitä.

Jotkut paimenkoirat suhtautuvat tavanomaista herkemmin koviin ääniin tai pitkäkestoiseen meteliin. Tätä piirrettä ei välttämättä ole mahdollista vähentää myöhemmällä koulutuksella, vaan ainoa mahdollisuus vaikuttaa asiaan saattaa olla koiran totuttaminen jo pentuna erilaisiin ääniin mahdollisimman stressittömästi. Useille paimenkoirille on tyyppistä jonkinasteinen pehmeys, koska niille on ollut tärkeää

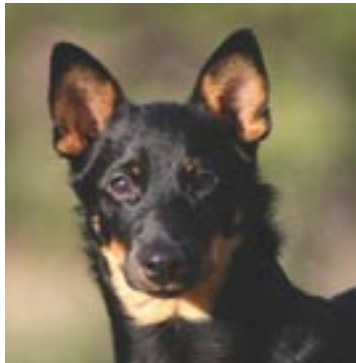

oppia asiat mahdollisimman nopeasti ja luotettavasti. Tämän vuoksi ne muistavat usein etenkin epämiellyttävät kokemukset pitkään ja tarkasti.

Paimenkoiraryhmän koirat ovat tyypillisesti energisiä ja vaativat runsaasti liikuntaa sekä aivojumppaa pysyäkseen tyytyväisinä. Niiden luonne ja rakenne on jalostunut kestävämpään pitkäkestoistakin työntekoa. Useimmat rotut käyvät monipuolisesti lukuisiin eri harrastus- ja kilpailulajeihin. Monilla roduilla harrastetaan myös palveluskoiralajeja, ja isolla osalla rotuja on kilpailuoikeus palveluskoirakokeissa.

Palveluskoiriksi jalostetut rotut vaativat omistajiltaan usein kunnollista perehtymistä kouluttamiseen ja mahdollisesti vielä tavallista enemmän ahkeruutta riittävän tekemisen tarjoamiseksi koiralle. Metsästysvaisto ei paimenkoirilla ole tyypillisesti kovin voimakas, mutta nekin säntäävät usein mielellään lyhyen matkaa nänän edestä karkaavan riistan perässä.

Joissakin ryhmän roduissa, erityisesti bordercollieilla sekä saksanpaimenkoirilla, on tapahtunut voimakas jakautuminen käyttö- ja näyttelylinjoihin. Käyttölinjaisia koiria ei todennäköisesti edes myydä sellaisille omistajille, jotka eivät aio hyödyntää koirien ominai-

suuksia todellisessa työssä tai tarvitse korkeatasoista harrastuskoiraa.

Paimenkoirien ulkonäkö vaihtelee pystykorvaisesta ja lyhytjalkaisesta welsh corgista korkeajalkaiseen ja luppakorvaiseseen beauceroniin, sekä lyhytkarvaisesta ja peruskoiramaisesta hollanninpaimenkoirasta maahan asti yltävässä,

huopaantuneessa turkissa pidettävään puliin. Suurimmalla osalla roduista on kuitenkin varsin helppohoitoinen turkki.

Paimenkoirilla tavattavat sairaudet ovat pitkälti rodusta riippuvaisia. Niillä esiintyy esimerkiksi nivel- ja luusto-ongelmia, silmänsairauksia, allergioita, epilepsiaa ja kivesvikoja.

Paimenkoiraryhmään kuuluvat muun muassa bordercollie, australiankarjakoira, -kelpie, ja -paimenkoira, belgianpaimenkoirat, hollanninpaimenkoirat, briard, saksanpaimenkoira, colliet, ja pumi.

Pohjoismaiset paimenrodut

Pohjoismaiset paimenkoira-rodut on luotu alun perin poro-, hevos-, lammas-, nauta- tai vuohipaimenina käytetyistä ja näistä polveutuvista koirista. Rotujen toimenkuvaan on paimenuksen lisäksi kuulunut usein myös vahdin tehtävä. Nykyisin suurin osa näiden rotujen edustajista elää seura- tai harrastuskoirina, mutta edelleenkin niitä on myös työkoirina.

Pohjoismaisten paimenrotujen edustajat haluavat toimia yhdessä ihmisen kanssa ja oleilla hänen seurassaan. Vaikka jotkut roduista turkkinsa puolesta pärjäisivät ulkokoirinakin, elävät ne kuitenkin mieluummin ihmisensä kanssa sisällä.

Lapsiperheen koiriksi rodut soveltuvat yleensä hyvin, ja koulutettavina ne ovat hoksaavaisia ja nopeaoppisia.

Pohjoismaiset paimenrodut ovat melko itsenäisiä verrattuna monien muiden paimenkoirarotujen edustajiin tai palveluskoiriin. Vapaana ulkoillessaan ne eivät välttämättä pyöri aivan omistajansa jaloissa, vaan saattavat käväistä kauempanakin, ihmisensä näköpiiriin ulkopuolella.

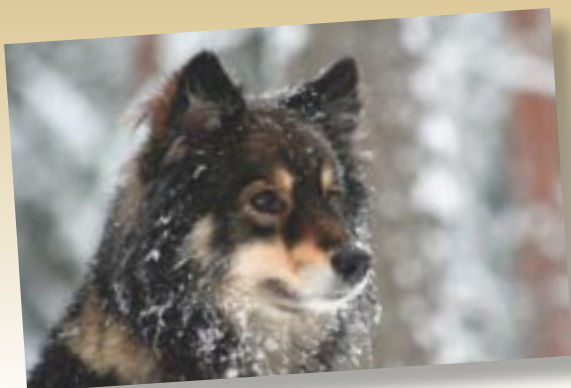
Tämän ryhmän roduissa koirien luontainen toimeliaisuus vaihtelee runsaasti samankin

rodun koirien kesken. Löytyy myös yksilöitä, jotka eivät saa toimintatarvettaan tyydytettyä lyhyiden päivittäisten pissalenkkien aikana ja omistajan TV:n katseluun osallistumalla. Toimeliaampi koira tarvitsee seurakseen ihmisen, joka nauttii ulkoilusta ja retkeilystä sekä on valmis perehtymään koiransa kouluttamiseen.

Pohjoismaisten paimenrotujen kanssa harrastetaan muun muassa tottelevaisuuskokeita, agilitya, pelastuskoiratoimintaa, paimennusta, palveluskoiralajeja sekä näyttelyissä käymistä. Riittävän liikunnan lisäksi toimelias koira tarvitsee myös aivotyötä, jota tarjoaa esimerkiksi temppujen ja uusien taitojen opettelu, hajutyöskentely sekä tasapainoileminen.

Vaikka pohjoismaiset paimenrodut ovat yleensä hyvin sopeutuvaisia, tarvitsevat ne kunnollisen tapakasvatuksen. Ilman määrätietoista ihmisen ohjausta koirille voi kehittyä ongelmakäyttäytymistä, joka ilmenee pyrkimyksenä jahdata tai pysäyttää liikkuvia kohteita, rähjäämisenä vieraille koirille, luontaisesta haukkuherkkyydestä johtuen jatkuvana äänessä olona, tai riistavietin aiheuttamana tai muuna karkailuna. Koirat saattavat myös vahtia reviiriään joskus turhan innokkaasti tai äänekkäästi. Näihin ominaisuuksiin vaikuttavat jossain määrin myös perinnölliset tekijät, joten koiranhankkijan kannattaa etsiä koiraa sellaisista suvuista, joissa esiintyy näiden ominaisuuksien

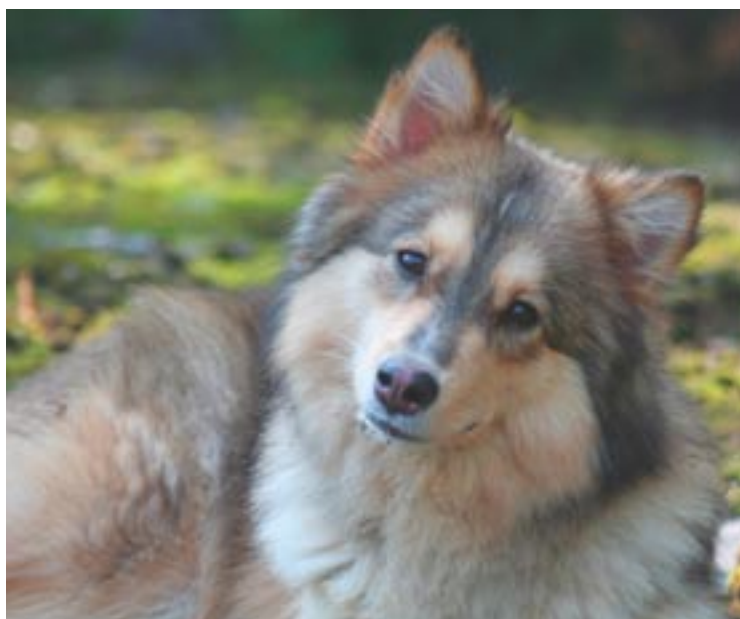

osalta itseä miellyttäviä yksilöitä.

Turkkinsa puolesta nämä rodut soveltuvat hyvin pohjoiseen ilmastoon. Turkki koostuu karkeammasta päällyskarvasta ja hienommasta, tiheästä pohjavillasta. Rotujen ja yksilöiden välillä esiintyy vaihtelua niin turkin paksuudessa kuin laadussakin. Mahdollisesti turkkinsa takia moni pohjoisten rotujen edustaja on selvästi viileiden säiden koira, jonka vauhti ja toimeliaisuus hiipuvat jonkin verran kesähelteiden ajaksi. Kahdesti vuodessa tapahtuvaan karvanlähtöaikään koirien karstaaminen on tarpeen useita kertoja viikossa. Innokkaille uimareille voi vahva turkki aiheuttaa kesäisin ihotulehduksia, mikäli turkki ei ehdi uimakertojen välissä kuivua kunnolla.

Pohjoismaisten paimenkoirarotujen edustajat ovat yleensä pitkäikäisiä, eivätkä 15-vuotiaatkaan yksilöt ole harvinaisuuksia. Vaikka rotujen terveystilanne kokonaisuutena ei ole huolestuttava, esiintyy niillä jonkin verran muun muassa silmänsairauksia, lonkka- ja kyynärnivelen kasvuhäiriöitä, polvilumpion sijoiltaan menoa (patellaluksaatio), epilepsiaa, kilpirauhasen vajaatoimintaa, kivesvikoja, allergioita ja autoimmuunisairauksia. Eri sairauksien esiintymistiheyk-

sissä on eroja eri rotujen välillä. Ruotsinlapinkoiralla PRA eli silmän verkkokalvon surkastuma on kasvanut ongelmaksi, mutta onneksi sen tavallisin muoto voidaan nykyisin todeta geenitestillä.

Pohjoisia paimenrotuja ovat suomenlapinkoira, lapinporokoir, ruotsinlapinkoira, länsigöötanmaanpystykorva, islanninlammaskoira ja buhund.

Rekikoirat

Puhdasrotuiset rekikoirat polveutuvat pohjoisen pallopuoliskon alkuperäisistä reki- ja vetokoirista, joiden luonnetta kuvaa tietty alkukantaisuus ja itsenäisyys.

Valitsemalla koiraksesi reki-koiran, valitset useimmiten itsellesi myös vauhdikkaan harastuksen, jopa pitkäaikaisen elämäntavan. Valjakkoon tarvitaan enemmän kuin yksi koira, ja ennen kuin huomaatkaan, on koiria pihallasi useampia ja edessä useiden koirankoppien ja kunnollisen tarhan rakentaminen. Jos sinulle on mahdollonta ajatella useamman koiran pitämistä, älä hanki tähän roturyhmään kuuluvaa koiraa. Kaikki rekikoirat ovat vahvasti laumakoiria, jotka viihtyvät parhaiten lajitoveriensä kanssa.

Koska koirien ikaikainen tehtävä on ollut vetää rekeä

– kevyttä tai raskaampaa - eikä niiltä ole vaadittu muuta kuullaisuutta kuin hyvin tehty työ, puuttuu niiltä monille muille roduille tyypillinen miellyttämishalu. Työssään ne ovat intohimoisia, ja ne vetävät myös taluttimessa. Tätä piirrettä on vaikea koulutuksellakaan vähentää, eikä näin tulekaan tehdä, koirahan vain toteuttaa siinä sille ammoin annettua tehtävää. Sen perimässä on vahva vetovietti, joka tulee usein esille myös pitkään seura- ja näyttelykoiriksi kasvatetuilla yksilöillä.

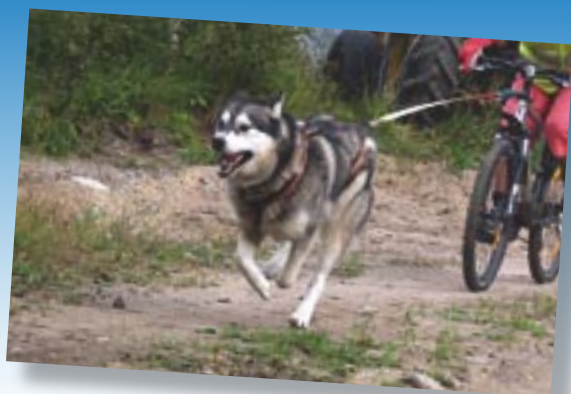
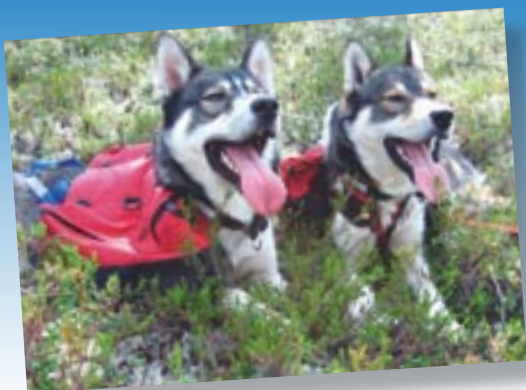
Aktiiviset rekikoirat tarvitsevat paljon liikuntaa; pelkät talutuslenkit eivät riitä tyydyttämään niiden liikunnantarvetta. Toimettomana koirat turhautuvat helposti ja tuhoa voi syntyä, erityisesti jos koira elää sisätiloissa. Kesällä arktiset rekikoirat nauttivat lämmöstä ja lepälevät. Vapaana juoksuttaminen,

ehdottomasti aidatulla alueella, on myös hyvä vaihtoehto kesäiselle liikunnalle. Rekikoirat ovat sopeutuneet kylmään ilmastoon, ja niillä on voimakas karvanlähtö etenkin keväisin.

Joissain rekikoiraroduissa, erityisesti siperianhuskyissa, on tapahtunut selvä jakautuminen näyttely- ja käyttölinjaisiin koiriin. Näyttelylinjan koirat ovat tyypillisesti raskaampia, tiiviimpiä ja lyhytjalkaisempia kuin käyttölinjan koirat. Lisäksi niiden turkki on runsaampaa ja pidempää, ja väritykselle laiteetaan yksityiskohtaisempia toiveita kuin käyttölinjan koirien kohdalla. Suomessa suurin osa siperianhuskyista edustaa käyttölinjaa.

Rekikoiraroduilla esiintyy erilaisia perinnöllisiä sairauksia rodusta riippuen. Alaskanmalamuutilla ja samojedinkoiralla esiintyy usein lonkka- ja kyy-närnivelen kasvuhäiriöitä,

mitkä ovat tuntemattomia siperianhuskyilla. Silmäsairauksia, esimerkiksi kaihia ja joskus glaukoomaa, havaitaan jonkun verran kaikilla rekikoiraroduilla. Muutoin rekikoirarodut ovat säästyneet vakavimmilta ja elinikää lyhentäviltä perinnöllisiltä vioilta, joskin satunnaisia tapauksia löytyy kaikista roduista.

Rekikoirien elinikä on yleensä pitkä, 13 -15 vuotta. Ikään vaikuttaa tietysti hyvin paljon koiran tausta, hoito ja miten paljon se työskentelee elämänsä aikana. Hyväkuntoinen, hoikka koira elää yleensä pidempään kuin liian lihavaksi päätyneenä. Eläkkeellä olevat rekikoirat sopivat yleensä hyvin kotikoiriksi eivätkä enää kaipaa valjakkoon.

Tyypillisimpiä ja alkuperäisiä rekikoiria ovat arktiset pystykorvarodut, kuten siperianhusky, alaskanmalamuutti, grönlanninkoira ja samojedinkoira. Perinteisiä rekikoiria ovat myös muun muassa alaskanhuskyt (ei virallinen rotu), intiaani- sekä eskimokoirat ja monet tarkoitukseen risteytetyt koirat.

Terrierit

Suomesta löytyy 35 terrierirotua, joten mukaan mahtuu monta erityyppistä koiraa. Pääosa terriereistä on jalostettu alun perin erilaisten saalis- ja tuhoeläinten metsästystä ja hävittämistä varten. Osalla roduista on ollut laajempi työnkuva, joka on sisältänyt muitakin maatilan yleiskoiran tehtäviä, kuten vahdin ja seuranpitäjän toimet. Suurin osa terriereistä on nykyisin täysin seura- ja harrastuskoirakäytössä, joskin osalla on vielä työkäyttöäkin esimerkiksi rottat tai metsästyskoirina.

Terriereille tyypillistä on aktiivinen, rohkea, osallistuva, itsepäinen ja terävä luonne. Joskus ne voivat olla jopa liian aktiivisia ja ärhäköitä. Koirien on täytynyt alkuperäisessä työssään kyetä kohtaamaan jopa itsensä kokoisia vastustajia niin maan päällä kuin allakin. Vaikka ryhmän rotuja nykyään jalostetaan nykypäivän yhteiskuntaan soveltuvammiksi, eivät ne kuitenkaan kaikille ominaisuusltaan sovi.

Erityisesti suurimmat terrierit sopivat aktiivisuutensa ansiosta ja sopivalla ohjauksella höystettynä moniin lajeihin, eikä niitä voi missään tapauksessa suositella pelkiksi sohvakoirik-

si. Airedalenterrierin kanssa voidaan harrastaa jopa palveluskoiralajeja. Muita terriereille sopivia harrastuksia ovat metsästyskoirien jäljestämiskoe eli MEJÄ, johon kaikilla terriereillä on koe- ja kilpailuoikeus, sekä rodusta riippuen luolakokeet. Useiden terriereiden kanssa harrastetaan myös näyttelyitä, tottelevaisuuskokeita sekä agilityä, johon monet ketterät ja nopeat tämän ryhmän rotujen edustajat soveltuvat erinomaisesti. Monet pienetkin terrierirotut vaativat aktiivisina koirina muutakin tekemistä kuin pelkät remmilenkit.

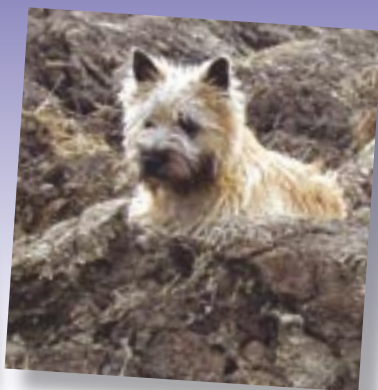
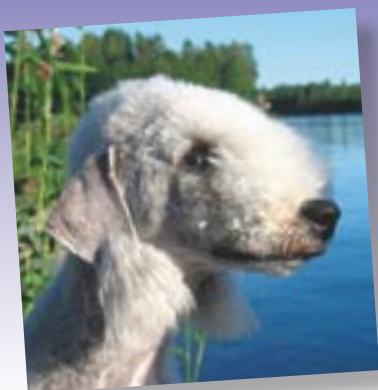
Suuri osa terriereistä kuuluu trimmattaviin rotuihin, ja turkinhoito saattaa vaatia omistajalta jonkin verran asiaan perehtymistä, etenkin mikäli koira halutaan pitää näyttelykunnossa. Täysin trimmaamaton yksilö voi poiketa ulkonäöltään rotukirjojen kuvista melko lailla, ja osalle rotuja turkin huoltaminen on tarpeen muistakin kuin esteettisistä syistä.

Joillakin roduilla on karkea, muutaman kerran vuodessa nypittävä turkki, josta ei oikein hoidettuna irtoa juurikaan karvaa. Nyppimisen voi oppia tekemään itsekkin, mutta helpoimmalla pääsee, kun vie ainakin alkuun koiransa ammattitaitoiselle trimmaajalle. Esimerkiksi vehnä- ja kerryn-

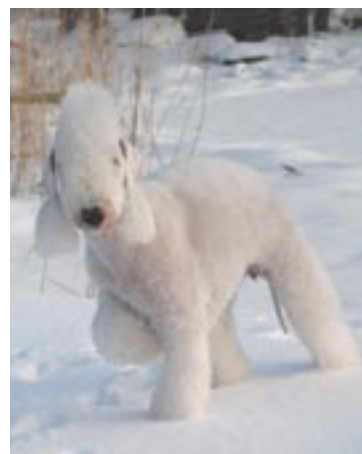
terriereillä taas on pehmeä ja silkkinen, leikkaamalla trimmattava turkki.

Pehmeäturkkisilla roduilla turkinhoito korostuu erityisesti. Turkki on pidettävä takuttomana ja puhtaana, mikä voi olla vaikeaa etenkin karvan laadun vaihtuessa (tapahtuu useita kertoja koiran elinaikana) sekä huonoilla keleillä. Pehmeä karva imee itseensä kuraa ja roskaa, ja koiranomistaja tuntee usein reippaan metsälengin jälkeen siivoavansa olohuoneestaan puoli metsällistä risuja. Vastuuntuntoinen kasvattaja opastaa pesu- ja kampaasioissa sekä trimmaamisessa. Kaikki terrierirotut eivät vaadi erityistä turkinhoitoa.

Terriereille tyypilliset sairaudet riippuvat paljolti rodusta, yleisimpien joukkoon kuuluvat esimerkiksi erilaiset silmäsairaudet, polvilumpion sijoiltaan meno (patellaluksaatio), reisiin luun pään kuolio (legg-pertes), allergiat ja tulehdukset, sekä virtsatie- ja munuaissairaudet. Monet terrierirodut kuuluvat kondrodystrofiisiin (ruston kasvuhäiriöstä johtuva lyhytraajaisuus) rotuihin, mikä saattaa aiheuttaa ongelmia koiran kasvuvaiheessa.

Terrierit voidaan jakaa karkeasti erilaisiin pienempiin roturyhmiin, kuten korkeajalkaisiin ja suurehkoihin rotuihin (esimerkiksi airedalen-, lakelandin-, walesin-, irlannin-, kerryn- ja vehnäterrieri), pieniin matalaraajaisiin rotuihin (esimerkiksi jackrussellin-, valkoinen länsiylämaan-, cairn- ja

australianterrieri), bulltyyppisiin rotuihin (esimerkiksi staffordshirebullterrieri), ja kääpiöterriereihin (esimerkiksi yorkshirenterrieri).

Seisovat lintukoirat

Seisovat lintukoirat eli kana-koirat ovat metsästyskoiria. Monet rodut polveutuvat keskiajan eurooppalaisista lintukoirista, joita on eri maissa yhdistelty ja jalostettu hieman eri suuntiin, joskin joukkoon kuuluu myös 1800-luvulla alkunsa saaneita nuorempia rotuja, kuten saksanseisojien eri muunnokset. Kaikki setterirodut esimerkiksi polveutuvat spanieleista, ja rotujen varhaismuodot perustuvat ilmeisesti jo 1500-luvulla käytettyihin "setting dog" -nimityksen saaneisiin lintukoiriin. Ne olivat matalajalkaisia, pitkärunkoisia, vahva- ja kiharakarvaisia sekä varsin karkearakenteisia. Paikantaessaan linnun tai lintu-parven ne yleensä heittäytyivät makaavaan "seisontaan".

Kanakoirien avulla metsätetään erityisesti kanalintuja eli metsoa, teertä, fasaania, peltopyitä, pyytä ja riekkoa. Vesilinnustuksessa niitä käytetään lähinnä noutavana koirana. Jotkin roduista sopivat myös muunlaiseen metsästyksen.

Kanakoirat ovat ennen kaikkea seisovia lintukoiria. Niiden tulee metsästystilanteessa hakea riistaa eli irrota ohjaajastaan, mutta pitää kuitenkin samalla yhteyttä tähän. Yhteydenpito on parhaimmillaan

kuin koira ja ohjaaja lukisivat toistensa ajatuksia. Taitava ja kokenut koira irtoaa myös seisonnaltaan varovasti "tiedottamaan" ohjaajalleen missä riistalinnut sijaitsevat. Hakunsa koira sijoittaa maastoon kuin maastoon sopivaksi, pellolla tai tunturissa hakua voi laajentaa roimasti, mutta peitteisessä metsämaastossa sitä tulee suspistaa niin, että yhteydenpito pysyy sopivana.

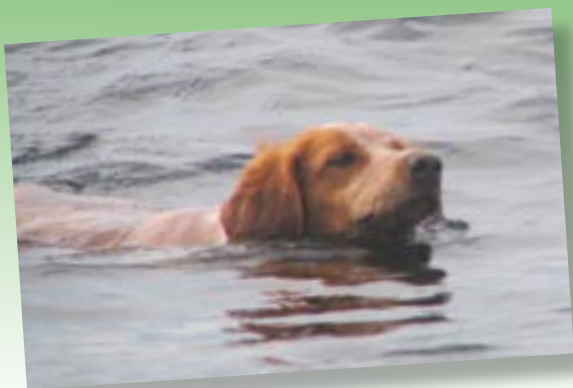
Saatuaan riistalinnusta vainun, koira pysähtyy salamannopeasti täydestä vauhdista ja nostaa kuononsa vastatuuleen jääden piirteikkääseen seisontaan. Riistan koira nautitsee paikoilleen hypnoottisella katsellaan.

Kanakoirien riistanetsimistavan vuoksi eläminen kaupungissa niiden kanssa voi olla hankalaa. Kanakoirat tarvitsevat

paljon tilaa liikkuaan, eivätkä remmilenkit riitä niille muutoin kuin tilapäisesti. Liikunnan järjestämisen takia näitä rotuja pidetään usein vaikeina ja haasteellisina. Ne myös kyllä keksivät tekemistä, jos eivät saa toteuttaa itseään, mikä saattaa tarkoittaa esimerkiksi kodin irtaimiston tuhoamista. Seisovat lintukoirat ovat ennen kaikkea metsästyskoiria. Oikein liikuttuna, ja kun koira saa tehdä sitä mihin se on jalostettu, on se kotioiloissa varsin helppo ja rauhallinen.

Nämä rodut tulevat yleensä hyvin toimeen muiden koirien kanssa, eivätkä ne ole kovia vahtimaan tai haukkumaan. Luonteeltaan ne ovat parhaimmillaan avoimia ja rohkeita, mutta myös arkoja yksilöitä esiintyy.

Jotkut kanakoirarodut ovat nykyisin enemmän seurakoiran roolissa, kuten stabyhoun ja bracco italiano, mutta suurinta osaa käytetään edelleen pääasiassa metsästykseen. Jako käyttö- ja näyttelylinjoihin näkyy voimakkaasti settereissä, jotka ovat saaneet runsaasti huomiota kehissä näyttävän ulkomuotonsa vuoksi. Näyttelylinjaiset yksilöt ovat tyypillisesti suurempia, raskaampia ja karvaisempia kuin rodun alkuperäistä ulkomuotoa edustavat koirat. Toisinaan eri tyyppisiä voidaan jopa erehtyä luulemaan eri roduiksi. Pahimmillaan liiallinen ulkomuotoon perustuva jalostus on kadottanut näyttelylinjaisilta yksilöiltä sekä fyysiset metsästysominaisuudet että roduille ominaisen riistainnon.

Lähes poikkeuksetta kaikkia kanakoiria osallistuu edelleen niille tarkoitettuihin metsästyskoemuotoihin. Monessa rotujärjestössä myös toivotaan, että uudetkin rotujen harrastajat olisivat kiinnostuneita antamaan koirille mahdollisuuden toimia niiden alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaisesti. Tämän vuoksi jotkut rotujärjestöt tai -yhdistykset ilmoittavat vain sellaisista pentueista, jotka on tarkoitettu metsästyskäyttöön. Muuta kautta myytävät pennut eivät näissä roduissa ole välttämättä metsästystä ajatellen yhtä hyviä valintoja. Tietyt kana-

koirarodut, etenkin saksanseisojat, ovat viime aikoina saaneet suosiota myös koirahiihdon harrastajien parissa.

Kanakoiraroduilla esiintyy muun muassa lonkka- ja olkanivelen kasvuhäiriöitä, allergioita, selkävikoja, häntämutkia, epilepsiaa ja silmäsairauksia. Sairauksien esiintyminen on osin rodusta riippuvaista.

Kanakoirat jaetaan englantilaisiin ja mannermaisiin rotuihin, joista edelliseen ryhmään kuuluvat kaikki setterit sekä pointteri ja jälkimmäiseen muun muassa saksanseisojien eri versiot, münsterinseisojat, bretoni ja unkarinvizslat.

Noutajat, ylösajavat koirat ja vesikoirat

Noutavien, ylösajavien koirien ja vesikoirien joukkoon kuuluvat rodut on jalostettu metsästäjän lähellä ja hänen kanssaan yhteistyössä tapahtuvaan toimintaan. Roduilta vaaditaan työskentelyhalua ja toimintatarmoa, jotka ovat tarpeen pitkän metsästyspäivän aikana. Tärkeä rotuominaisuus on myös miellyttämishalu, joka tekee näistä koirista helposti koulutettavia. Tämän ryhmän koirille on tärkeää päästä jäseneksi perheeseen, jossa ne saavat hyödyntää toimintatarmoaan ja olla mukana kaikissa perheen tapahtumissa. Ryhmän sisältä löytyy rotuja, jotka kuuluvat suosituimpiin koirarotuihin. Vuosikausia rotuja harrastaneiden ei ole lainkaan vaikeaa ymmärtää miksi: lempeät, ystävälliset ja iloisen aktiiviset koirat saavat olemuksellaan ihmisetkin hyvälle tuulelle.

Onnellisimmillaan nämä rodut ovat, kun ne pääsevät ulkoilua ja luonnossa liikkumista harrastamaan perheeseen. Häntä viimeksi heiluen spanieli risteilee omistajansa edellä nauttien hajuista ja tehden havaintoja maaston tapahtumista: tuosta on mennyt hirvi, ja tässä on viime yönä maannut rusakko, ja aivan varmasti tuolla ojan

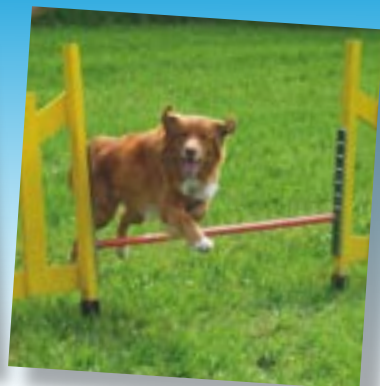
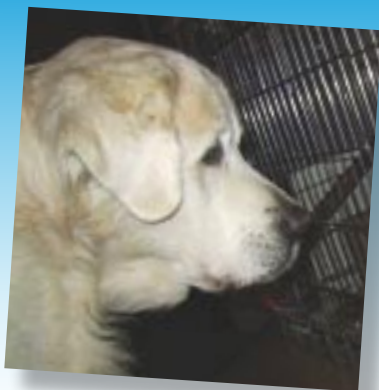
toisella puolella on fasaani! Suurella innolla ja rohkeudella se sukeltaa tiheään aluskasvillisuuden sekaan ja tiheisiin pensakoihin tarkistamaan, onko siellä riistaa piilossa. Koko ajan, koiramaisella viestinnällään, se pitää omistajansa tilanteen tasalla – jotta koiran etsimä riista saadaan omistajan täsmälaukauksella ja koiran nopealla noudolla kotiin vietäväksi. Näillä ominaisuuksilla spanielit saivat aikoinaan arvostuksen metsästäjien keskuudessa ja tilaisuuden kehittyä omiksi roduikseen.

Noutajarodut on alun perin kehitetty haavoittuneen ja kuolleen pienriistan talteenottoon tai vesilintujen houkutteluun metsästäjän ampumataitoisyydelle. Noutajat etsivät

ammutut linnut ja tuovat ne omistajalleen. Vielä nykyäänkin osa kasvattajista vaalii lintukoiran ominaisuuksia omassa kasvatustyössään. Noutajat ovat mukavia perhekoiria osittain juuri niiden ominaisuuksien vuoksi, jotka ovat tärkeitä myös rotujen alkuperäisessä käyttötarkoituksessa.

Parhaimmillaan nämä rodut ovat päästessään osallistumaan alkuperäiseen tehtäväänsä. Metsästystreeneihin voi mennä, vaikkei omistaisikaan haulikkoja ja metsästyskorttia. Kaikki muutkin koiraharrastuslajit ovat areenoita, joissa nämä rodut viihtyvät. Rotujen sosiaalisesta luonteesta johtuen ne ovat nykyisin suosittuja myös seurakoirina. Siihen ne kieltämättä soveltuvatkin, mutta jos riittävää

aktiviteettia ei niille omistajan taholta järjestetä, järjestävät ne sitä itse, sillä valloittavan ulkokuoren alla on nopeaälyisiä ja energisiä koiria. Silloin puhutaan ongelmakoirista – ja ongelmallisia ne ovatkin, katsotaan asiaa sitten ihmisen tai koiran näkökulmasta.

Monet näistä roduista ovat harrastus- ja työkoirina monipuolisia ja koulutettavissa useisiin erilaisiin käyttötarkoituksiin. Esimerkiksi pääosa suomalaisista opaskoirista on labradorinnoutajia.

Vaikka noutajaa tai spanielia ei tarvitsisikaan metsästyskaverina, saa omistaja varautua ainakin kahteen ominaisuuteen, jotka juontavat juurensa rotujen alkuperästä: koira haluaa kantaa esineitä suussa, ja se rakastaa vettä. Se yrittää ulkoillessa kerätä suuhunsa tienpientareilta niin kepit, roskat kuin kuolleet linnutkin. Löytäessään rapaojan se sujahtaa sinne kahaamaan. Parempien uimaikkojen puuttuessa kelpaavat makuupaikoiksi sadevesilätäkököt. Kotona koira esittelee yhtä tyytyväisenä omia lelujaan kuin likavaatekorista haettuja sukkia.

Paimenkoiriin verrattuna noutajat ovat itsenäisiä. Lenkkeillessä ne saattavat uskaltautua rasittavankin kauas omistajastaan. Rodunomaiset noutajat ja spanielit ovat sosiaalisia koiria

ja tulevat toimeen niin toisten koirien kuin vieraiden ihmistenkin kanssa, tosin suosituimpien rotujen pentujen suuren kysynnän vuoksi on jälkeläisiä teetetty jonkin verran myös aroilla tai muuten epätyypillisillä yksilöillä. Helpon perhekoiran maineesta huolimatta nämäkin koirat tarvitsevat johdonmukaisen peruskoulutuksen.

Jakautuminen käyttö- ja näyttelylinjoihin näkyy erityisesti kultaisissa- ja labradorinnoutajissa sekä esimerkiksi cockerspanieleissa.

Joissain ryhmän roduissa terveystilanne alkaa olla huolestuttava, joskin sairauksien esiintyminen vaihtelee rotukoh-

taisesti. Tyypillisesti esiintyviä sairauksia ovat esimerkiksi lonkka- ja kyynärnivelen kasvuhäiriöt, erilaiset silmäsairaudet, polvilumpion sijoiltaan meno (patellaluksaatio), epilepsia, kasvainsairaudet ja korvatulehdukset.

Tähän roturyhmään kuuluvat muun muassa kultainen-, labradorin- ja sileäkarvainennoutaja sekä muut noutajarodut; cockerspanieli, englannin- ja walesinspringerspanielit sekä muut spanielirodot, sekä joitain vesikoirarotuja, kuten irlannivesispanieli.

Laumanvartijat

Laumanvartijoiden tehtävä on ollut suojella karjalaumaa tunkeilijoilta ja petoeläimiltä, kuten susilta. Useita tämän ryhmän rotuja käytetään yhä tähän alkuperäiseen tarkoitukseen. Laumanvartijoita käytetään nykyisin myös muun muassa turkistarhojen, aidattujen teollisuusalueiden ja kiinteistöjen vartijoina.

Laumanvartijat työskentelevät täysin itsenäisesti ja reagoivat uhkaavaan tilanteeseen oman harkintansa mukaisesti, eivät ihmisen käskystä. Ne eivät saa omalla alueellaan väistää tai säikähtää mitään. Reagoitukynnyksen kuuluu olla korkea, eivätkä pikkuasiat, kuten lapset, pikkukoirat tai hampaita tarkastava näyttelytuomari, saa olla uhkia. On syytä kuitenkin tiedostaa, että koira suojelee oman laumansa lapsia toisilta lapsilta esimerkiksi koiran mielestä rajuisissa leikeissä. Vartiointiviettiä ei missään tapauksessa ole syytä vahvistaa.

Laumanvartijat pyrkivät ensisijaisesti karkottamaan tunkeilijan haukkumalla. Vartiointi- ja haukkumistaipumuksen vuoksi koira ei sovellu ympäristöön, jossa se voi olla häiriöksi naapureille. Ympäristö, jossa on liikaa virikkeitä (vahdittavaa) saattaa myös aiheuttaa kovan

stressin koiralle, mikä voi esiintyä muun muassa aggressiivisuutena. Ollessaan ulkopuolella koiran kuuluu olla avoin tai välinpitämätön vieraita ihmisiä kohtaan.

Laumanvartijat ovat ulkoälytään usein "nallemaisen" ja pehmoisen näköisiä koiria, jotka lisäksi usein reviirinsä ulkopuolella saattavat riemuita vieraidenkin ihmisten tervehdessä niitä. Omalla pihallaan koira voi kuitenkin käyttäytyä aivan toisin ja olla jopa vaarallinen tuntemattomia tulijoita kohtaan.

Laumanvartijat ovat luontaisesti epäluuloisia kaikkea vierasta kohtaan. Siksi pentu on huolellisesti sosiaalistettava asioihin, jotka sen on tunnistettava tutuiksi ja ei-uhkaaviksi,

kuten autot, kodinkoneet ja ihmiset. Pennun sosiaalistamisen pitäisi alkaa jo kasvattajan luona ja jatkua ainakin puolen vuoden ikään. Koiran tulisi pentuna tavata paljon vieraita ihmisiä ja käydä muutaman kerran viikossa reviirinsä ulkopuolella. Mikäli koiran halutaan tekävän alkuperäistä työtään ja vartioivan karjalaumaa, on se sosiaalistettava pentuna myös kyseiseen eläinlajiin.

Koulutusta ajatellen laumanvartijoilla ei ole miellyttämishalua, eikä luontaista taipumusta olla käskettävisissä, vaan ne tekevät asioita vain, jos katsovat itse hyötyvänsä, esimerkiksi saavansa makupaloja. Ne ovat myös henkisesti pehmeitä koiria, eli ne muistavat hyvät ja huonot kokemukset lopun

ikänsä. Sama pätee hyvien ja huonojen tapojen oppimiseen. Pakotteilla ja aggressiolla koulutettu koira menettää helposti luottamuksensa isäntäänsä, mikä pilaa isännän ja koiran välisen suhteen pysyvästi. Toisaalta tällaiset menetelmät saattavat herättää koiran halun puolustaa itseään. Kokonsa ja fyysisen kovuutensa puolesta nämä koirat ovat vaarallisia painikumppaneita. Laumanvartijaa voi kouluttaa, mutta se vaatii kärsivällisyyttä ja ehdottomaa johdonmukaisuutta.

Kaikki tähän, kuten muihinkin ryhmiin kuuluvat yksilöt, eivät aina ole luonteeltaan tyypillisiä, itsevarmoja rotunsa edustajia. Arka tai epävarma koira kokee uhaksi vaarattomiakin asioita, kuten kyläilevät ihmiset. Se saattaa pienen uhan edessä ylireagoida jopa puremalla, mutta todellisen uhan edessä se väistää. Laumanvartijan omistajalta vaaditaan paljon

asiantuntemusta ja vastuuta, sekä asuinympäristöltä rauhallisuutta.

Kuten useimmilla suurilla koiraroduilla, esiintyy laumanvartijoillakin lonkka- ja kyynärnivelen kasvuhäiriöitä. Suuren kokonsa vuoksi niiden kasvu on muutoinkin altista häiriöille, joten mahdollista liian nopeaa kasvu on rajoitettava oikealla ruokinnalla.

Säänkestävän turkkinsa vuoksi laumanvartijat voivat olla ulkona ympäri vuoden, eivätkä ne välttämättä edes viihdy lämpimässä sisäilmassa. Ne ovat myös suhteellisen pitkäikäisiä, mutta keski-ikä

alentavat kuitenkin pitovaikeudet, kun koira on otettu sille sopimattomaan, useimmiten liian vilkkaaseen ympäristöön.

Tyypillisiä laumanvartijarotuja ovat esimerkiksi kaukasianpaimenkoira, erilaiset mastiffit, estrelanvuoristokoira, owczarek podhalanski, keskiaasianpaimenkoira, maremmano-abruzzese ja etelävenäjänpaimenkoira.

Vinttikoirat ja vinttikoirien tyyppiset alkukantaiset rodut

Vinttikoiraryhmä käsittää sekä varsinaiset vinttikoirat että useita samantyyppisiä, alkukantaisia rotuja, joilla on pitkälti samat käyttäytymisen erikoispiirteet kuin varsinaisilla vinttikoirilla. Rotutyyppi on yksi vanhimpia: rakenteeltaan samantyyppisiä koiria on ollut muun muassa Egyptissä ja Mesopotamiassa jo 4000 vuotta sitten. Nykyisistä roduista afgaanit, salukit ja basenjit ovat vanhimpia puhtaita rotutyyppisiä, kun taas esimerkiksi irlanninsusikoira on luotu uudelleen 1900-luvun alussa, muistuttamaan aiemmin sukupuuttoon kuollutta rotua. Silkkivinttikoiria on esimerkki aivan uudesta, risteytyksin 1900-luvun lopulla kehitetystä rodusta.

Nykyään suurin osa tämän ryhmän roduista on harvinaisia, mutta miellyttäviä seurakoiria, joskin esimerkiksi englanninvinttikoirien ratakilpailut ovat maailmalla miljoonabisnestä. Yhdistävä ja päällimmäinen tekijä vinttikoirissa yli roturajojen on, että kyseessä on näöllään metsästävä koira, joka toimii itsenäisesti, juoksemalla saaliin kiinni ja tappamalla sen. Tämä on ominaisuus, joka omistajien on otettava huomioon aina ja kaikkialla. Koiria ei voi pitää irti

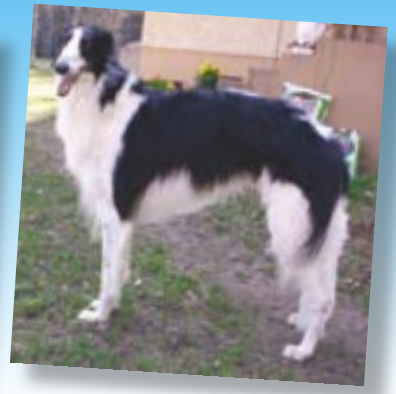
missä vain, ja esimerkiksi yhteiselo kissojen ja kaniien kanssa saattaa osoittautua kohtalokkaaksi. Vapaana juokseminen on vinttikoirille välttämätön elinehto. Koiraa ottaessaan on sitouduttava siihen, että etsii turvallisen alueen, jolla koiraa voi juoksentaa vapaana päivittäin. Pelkät remmilenkit eivät riitä.

Ryhmän rotujen välillä esiintyvät erot ovat paitsi fyysisiä, myös henkisiä. Valikoimasta löytyy sekä säkäkorkeudeltaan korkeimpiin kuuluva irlanninsusikoira että pienimpien rotujen joukkoon mahtuva italianvinttikoiria. Karvanlaatuja löytyy whippetin lyhyestä ja sileästä irlanninsusikoiran karkeaan ja säänkestävään, sekä afgaanin pitkään ja silkkiiseen turkkiin. Ensimmäinen tarkoittaa jatku-

vaa karvanlähtöä sekä koiran vaatettamista huonolla säällä. Viimeinen taas vaatii päivittäistä hoitoa ja mahdollisesti erilaisia ruokintahappuja, tossuja ja sadetakkeja. Luonteen puolesta roduissa esiintyy jonkin verran eroja niiden alkuperäisen käyttötarkoituksen johdosta; joukossa on esimerkiksi ratakilpailuun, susien metsästyseen ja seurakoiriksi kehitettyjä koiria.

Aikuinen vinttikoiria on kotioloissa yleensä hillitty, jopa huomaamaton. Ulos päästyään se kuitenkin muuttuu hetkessä aktiiviseksi urheilijaksi. Vastoin yleisiä käsityksiä vinttikoirat ovat luonteeltaan nopeaoppisia ja tottelevaisia, mutta koulutusmenetelmissä on syytä erityisesti panostaa opetuksen hauskuuteen, palkitsevuuteen ja vaihtelevuuteen.

Rodunomaisia harrastusmuotoja ovat rata- ja maastajuoksu-kilpailut. Nykyään kilpailijoita näkee myös muun muassa agilityssä (erityisesti whippet) ja tokossa. Ruotsissa harrastetaan myös riistajälkeä. Osa roduista on selvästi jakaantunut näyttely- ja käyttölinjaisiin koiriin. Linjajero on selvin englanninvinttikoiralla ja yhä enenevässä määrin myös whippetillä. Maastajuoksisat käyvät yleensä myös näyttelylinjaisille koirille, mutta eivät ole välttämättä paras mahdollinen harrastusmuoto ratalinjaisille englanninvinttikoirille loukkaantumisriskin vuoksi.

Käyttökoirajalostus, rotujen hillitty suosio sekä joidenkin rotujen edelleen avoin rekisteri ovat todennäköisesti suojanneet vinttikoiria monilta terveysongelmilta. Jokaisella rodulla on kuitenkin jotain huomioitavaa, esimerkiksi autoimmuunisairaudet, sydänviat ja silmäsairaudet. Lisäksi esiintyy koiran kokoon liittyviä terveysongelmia, kuten italianvinttikoirien hauraat luut, jotka voivat pennuilla murtua jo hypätessä sohvalta, sekä irlanninsusikoirien ja skotlanninvinttikoirien suuren koon vuoksi lyhentynyt elinikä. Syvärintaisina koirina vinttikoirilla on myös keskimääräistä suurempi riski saada maha-laukun kiertymä, joten ruokinnan ja liikunnan kanssa oltava

tarkkana. Yleisin vinttikoirien terveysriski on kuitenkin yhä loukkaantuminen. Suurin osa vinttikoirista murtaa elämänsä aikana esim, varpaita, kylkiluita, raajoja tai hampaita. Sileäkarvaisilla roduilla nahka on myös hyvin ohut, joten se repeää helposti rajuissa leikeissä.

Kotikoira etsiville on tarjolla paljon nuoria vinttikoiria. Eriytisesti Brittein saarten ratajuoksu-kilpailuista eläköityneitä tai Espanjassa metsästyskäytössä olleita, mutta jostain syystä hylättyjä koiria tarjotaan "adoptoitaviksi" uusiin koteihin. Yleensä koirat sopeutuvat uusiin oloihin hämmästyttävän hyvin.

Tämän ryhmän koirat voidaan karkeasti jaotella itämaisiin ja länsimaisiin rotuihin. Itämaisia ovat muun muassa afgaani, saluki, sloughi, venäjänvinttikoiria, hortai, taigan (kaksi jälkimmäistä eivät ole virallisia rotuja). Länsimaisia rotuja ovat muun muassa englannin- ja italianvinttikoirat, whippet, irlanninsusikoira ja silkivinttikoirat (ei virallinen rotu). Muita vinttikoiratyyppejä rotuja ovat muun muassa basenji, podencot ja podengot sekä faaraokoira.

Kääpiökoirat

Erilaisia pienikokoisia koirarotuja on tunnettu hyvin kauan eri puolilla maailmaa. Kiinassa ja Tiibetissä on jo tuhansia vuosia ollut kiinanpalatsikoiran, japanese chinin, tiibetinspanielin ja lhasa apson tyyppisiä koiria. Vanhoja, eurooppalaista alkuperää olevia rotuja ovat esimerkiksi maltankoiria, bolognese ja löwchen. Osa roduista on reilun sadan vuoden ikäisiä, eli ne ovat syntyneet samoihin aikoihin kuin erilaisten rotujen kehittäminen on ollut ylipäänsäkin vilkasta.

Kääpiökoiria on viety aikojen saatossa myös Atlantin toiselle puolelle, esimerkiksi Kuubaan, jossa nykyisen olomuotonsa on saanut bichon havanais. Bostoninterrierit ovat levinneet maailmalle lännestä, tarkemmin sanottuna Yhdysvalloista. Monet kääpiökoirarodut ovat olleet kautta aikojen erityisesti kuninkaallisten ja aatelisten suosiossa, varmasti osin koska ne ovat olleet olemukseltaan ja käytökseltään sopivia sekä palatsimaisiin asumuksiin että omistajiensa syleihin.

Kääpiökokoisia voivat olla myös monista eri roduista kehitetyt "miniatyyriversiot", jotka ovat luonteeltaan ja ominaisuuksiltaan todennäköisesti pitkälti alkuperäisen rodun kal-

taisia tai mahdollisesti jonkin verran niitä seurakoiramaisempia. Maailmalla liikkuu myös runsaasti erilaisia kääpiökoirien risteytyksiä (ns. designer-koiria), joita markkinoidaan usein risteytysrotujen nimistä kehitellyillä yhdistelmillä. Näissä koirissa pyritään pääasiassa pennunostajia houkuttelevaan söpöön ulkonäköön sekä joskus myös koiran mahdollisimman pienen kokoon.

Nykyisin kääpiökoirien pääasiallinen tarkoitus on toimia omistajiensa ilona ja seurana. Suurella osalla rotuja näin on ollut aina, mutta osalla rotuja alkuperäinen työtehtävä on voinut olla vaikkapa rottakoirana (esimerkiksi englanninkääpiöterrieri tai griffonit). Joillakin saattaa esiintyä vahtimistaipu-

musta, mikä voi ilmetä haukkusherkkyytenä (esimerkiksi pomegranian ja kleinspitz). Jotkut rodut voivat olla myös keskimääräistä itsenäisempiä ja vähemmän seurallisia, kuten lhasa apso.

Kääpiökoiraakin miettiessä on siis hyvä ottaa huomioon, että rotujen luonteissa voi esiintyä niiden historiasta johtuvaa vaihtelua. Joillakin roduilla voi olla myös kokoaan suurempi ego, joka voi saada ne hyvinkin itsetietoisiksi. Pahimmillaan ne voivat pyörittää koko taloutta ja komennella omistajaansa mielensä mukaan. On hyvä muistaa, että tähänkin ryhmään kuuluvat koirat ovat "vain koiria", joiden kouluttaminen sekä riittävä ulkoiluttaminen ja aktiivointi ovat palvelus sekä

koiralle itselleen että omistajalle. Parhaimmillaan kääpiökoirat ovat iloisia, vilkkaita ja leikkisiä koiria, jotka nauttivat omistajansa kanssa olemisesta ja puuhailusta. Erilaisissa harrastuksissa kääpiökoiria näkee pääasiassa näyttelyissä, agilitykentillä ja tottelevaisuuskoulutuksissa.

Kääpiökokoisuudelle ei ole olemassa tarkkoja rajoja. Ryhmän rotujen korkeus vaihtelee lähinnä parin- kolmenkymmenen sentin tienoilla ja paino voi olla vain muutamasta kilosta päälle kymmenenkin kilon. Rakenne voi olla hyvin siro, kuten silkkiterrierillä, tai ranskanbulldoggimaisen jämerä. Turkin laadussa esiintyy paljon eroja: vaihtelua on lähes karvattomasta koirasta (kiinanharjakoina) lyhyeen, puolipitkään ja kenties maahan saakka ulottuvaan sileään turkkiin (bostoninterrieri, cavalier kingcharlesinspanieli, lhasa apso) sekä aivan karkeaan tai kiharaan pitkään turkkiin (pomeranian, villakoirat).

Monen kääpiökoiraryhmän rodun turkinhoito vaatii omistajalta todella paljon paneutumista, erityisesti mikäli turkki halutaan pitää rodunomaisessa kuosissa. Usein hoitotarve voi olla jopa päivittäistä, ja näyttelyissä käyminen voi tarkoittaa, että toisinaan tarvitaan myös ammattimaista trimmausapua.

Pienen kokonsa vuoksi kääpiökoirat ovat isompia koiria alttiimpia tapaturmille, mikä tulee ottaa huomioon esimerkiksi lapsiperheissä. Muutoin useat ryhmän roduista soveltuvat hyvin myös lapsiperheisiin sekä esimerkiksi seuraksi vanhoille ihmisille, joilla saattaisi olla vaikeuksia hallita voimakkaampaa koiraa. Kaupunkiympäristöön kääpiökoirat sohtavat usein myös kookkaampia lajitovereitaan helpommin. Pienestä koostaan johtuen kääpiökoirat ovat usein palelevaisia ja tarvitsevat varsinkin talvella ulkoillessaan takin suojakseen.

Pienet koirat ovat pääsääntöisesti pitkäikäisempiä kuin suuret, ja kääpiökoiristakin monet elävät vielä monta vuotta kymmenennen syntymäpäivänsä jälkeen. Erityisesti lyhytkuonoisilla roduilla voi elinikä kuitenkin jäädä keskiarvoltaan pienemmäksi.

Osa kääpiökoirilla esiintyvistä sairauksista on tyypillisiä nimenomaan tälle roturyhmälle; näitä ovat esimerkiksi patellaluksaatio (polven sijoiltaan meno) ja legg perthes (reisiluun pään kuolio). Lyhytkuonoisilla roduilla voi esiintyä tavallista runsaammin hengitys- ja hengitystieongelmia sekä -sairauksia. Purentavikoja tavataan myös melko usein. Monilla kääpiökoirilla on suuret silmät, joissa

saattaa esiintyä perinnöllisten silmäsairauksien lisäksi muitakin ongelmia. Suuret silmät ovat myös alttiita tapaturmille. Suhteellisen suuripäisillä roduilla voi esiintyä synnytysvaikeuksia.

Kondrodystrofisten rotujen rakenne (jalat ovat koiran muuhun rakenteeseen nähden selvästi lyhyet) johtuu ruston kasvuhäiriöstä, mikä altistaa koiraa myös selkäongelmille. Monet kääpiökoirien terveysongelmat liittyvät siis koiran rakenteessa esiintyviin ominaisuuksiin. Kääpiökoirilla esiintyviä sairauksia ovat esimerkiksi allergiat ja sydänsairaudet.

Joskus kääpiökoirien käsittelyn helppous ja niiden näppärä koko ovat koirille myös haitaksi. Nämä ominaisuudet nimittäin tekevät niistä houkuttelevia kohteita pentutehtailulle ja muulle eettisesti arveluttavalle koirien myynnille ja kasvatukselle. Tähän ryhmään kuuluvan koiran hankinta vaatii siis erityistä tarkkuutta.

Kääpiökoiriksi lasketaan muun muassa cavalier kingcharlesinspanieli, pitkä- ja lyhytkarvainen chihuahua, tiibetinspanieli, bichon frisé, coton de tuléar, papillon ja phalene, bichon havanais sekä mopsi.

Muut koirat

Varsinaisten rotukoirien lisäksi on olemassa esimerkiksi maatiaiskoiria, risteytyskoiria ja sekarotuisia koiria, joita kutsutaan myös monirotaisiksi koiriksi.

Maatiaiskoirat

Maatiaisrotu on pitkään samalla alueella elänyt, perimältään monimuotoinen kanta, joka ainakin suurimmaksi osaksi on syntynyt ilman tarkoituksellista jalostusta. Siksi koiriakaan ei yleensä ole merkitty kennelliit-tojen pitämiin rekistereihin. On edelleen olemassa joitain työkoirakantoja, jotka ovat eläneet alueellaan hyvin kauan. Ne ovat olleet, ja ovat edelleen, asujaimistolle itsestään selviä nelijalkaisia työkaluja: paimenia, pihakoiria, rekikoiria tai vartijoita. Ne ovat saattaneet sekaantua toisiin samankaltaisiin rotuihin, mutta niiden alkuperäiset työomaisuudet ovat kuitenkin säilyneet.

Näistä maatiaiskannoista ja jo kauan sitten sukupuuttoon kuolleista maatiaisroduista on osa tai osia aikoinaan rekisteröity. Kasvattajat ovat käyttäneet niitä raaka-aineena uusi-en rotujen kehittämisessä. Maatiaiskantojen perimästä saattaa myös löytyä osaratkaisu, kun joidenkin koirarotujen vähäiseksi köyhtynyttä perimää

yritetään palauttaa monipuolisemmaksi.

Risteytyskoirat

Varsinkin ulkomailla, mutta myös Suomessa, aktiivisessa työkäytössä olevat koirat syntyvät usein roturisteyksistä. Ihmisten ja yhteiskunnan hyväksi työskentelee suuri joukko erilaisia koiria, muun muassa poliisikoiria, opaskoiria, rajavartiokoiria, pelastus- ja etsintäkoiria, avustajakoiria ja rekikoiria, jotka ovat syntyneet roturisteytyksen tuloksina.

Kun kaksi eritotuista, mutta samaa käyttötyyppiä olevaa koiraa risteytetään keskenään, saadaan koira, jolla on melko hyvin ennustettavissa oleva luonne ja ulkonäkö sekä todennäköisesti enemmän elinvoimaa kuin vanhemmillaan. Kahteen eri käyttötarkoitukseen jalostetun rodun, vaikka metsästys- ja paimenkoiran, risteytyksestä syntyvien koirien ominaisuudet ovat hankalasti ennakoitavissa. Tällaista koiraa

hankkiessa on oltava utelias ja kaikkeen varautunut. Harkitse erittäin tarkoin, jos koirasta on tulossa suuri: 50 kiloa painava, mahdollisesti hallitsematon koira on omistajalleen paljon suurempi haaste kuin 8-kiloinen, vastaavasti käyttäytyvä koira.

Kennelliitolta on mahdollista anoa poikkeuslupaa roturisteytykseen, josta syntyvät jälkeläiset ovat rekisteröitävissä. Suomessa rekisteröity roturisteytyks on tähän mennessä tehty vain kerran.

Sekarotuiset eli monirotaiset koirat

Monirotaisen koiran vanhempien astutuspuuhia ovat säädelleet pikemminkin koiramaailman omat lait kuin kasvattajat. Useiden tutkimusten mukaan sekarotuiset koirat elävät keskimäärin pitempään ja ovat terveempiä kuin samankokoiset rotukoiratoverinsa.

Sekarotuisesta pennusta ei voida varmasti ennakoida, millainen ulkonäkö tai luonne sille kehittyy. Edes koiran aikuiskokoa ei voida ennakoida tarkasti. Emää ja isää tarkastellessa voidaan tosin yrittää arvailla jotakin.

Sekarotuista ottaessa saa olla vähintään yhtä tarkkana kuin rotukoiranakin hankinnassa.

Koirassa kannattaa maksaa terveydestä, hyvästä luonteesta, pitkästä eliniästä, käyttökelpoisesta tyyplistä ja halutusta ulkonäöstä (koosta, turkista, ja niin edelleen). Jos koiran vanhemmat ovat nähtävillä, voi arvailla sekarotuisen pennun tulevaa luonnetta.

Vanha ja terve uros pennun isänä kertoo enemmän kuin nuori uros, jolla mahdolliset perinnölliset sairaudet ovat edessä päin. Pennun vanhempien todistettavista terveystutkimuksista kannattaa maksaa sekarotuisenkin pennun hinnassa. Pennun emän hoito - rokotukset, madotukset ja asiallinen ravinto - ja pennun hyvä hoito ja sosiaalistaminen ovat rahanarvoisia asioita.

Eniten rahaa sekarotuisista pennuista pyytävät pentutehtailijat, eikä heiltä saa rahansa vastineeksi useinkaan muuta kuin pahaa mieltä. Jos sekarotuiset pennut ovat kalliita ilman järkevää selitystä, kysele, katsele ja ota kasvattajasta selvää. Koiranpennun täytyy maksaa. Hinta on koiran henkivakuutus. Pennun hinnan on oltava niin korkea, ettei jokainen lapsi saa ostettua sitä taskurahoillaan.

Sekarotuinen koira on yhtä arvokas perheenjäsen kuin rekisteröity rotukoirakin. Myös sekarotuisen koiran sukupuoli ulottuu aina ensimmäiseen

kesytettyyn koiraan asti. Arvosta koiraasi ja kohtele sitä kunnioitusti. Tunnistusmerkityä, loishäädä, rokotuta ja hoida koiraasi asiallisesti.

Sekarotuisen koiran kanssa voi harrastaa samoja asioita kuin rotukoiran kanssa. Joissain Kennelliiton hallitsemisissa lajeissa osallistumisoikeus kilpailuihin on rajoitettu. Palveluskoiraliiton alaisiin palveluskoiralajeihin sekarotuista ei hyväksytä. Pelastuskoiraksi koulutettavan ja pelastuskoira-kokeisiin osallistuvan koiran ei kuitenkaan tarvitse olla Kennelliiton rekisterissä. Vaatimukset kokeisiin osallistuvalla koiralla ovat riittävä ikä, tunnistusmerkintä sekä voimassa olevat rokotukset.

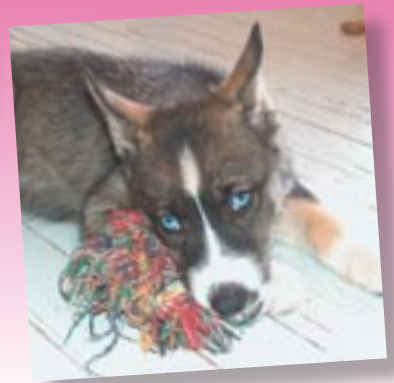
Kennelliitto pitää sekarotuisille niin kutsuttua FIX-rekisteriä, johon koiran on oltava merkitty, mikäli sen kanssa aiotaan osallistua kilpailuihin

Kennelliiton hallitsemisissa lajeissa (vaikkapa agilityssä). Kennelliitto ei tallenna FIX-rekisterissä olevien koirien terveystuloksia, eivätkä FIX-rekisterissä olevan koiran FIX-rekisteröityä emä ja isä näy koiran tiedoissa. Koira kannattaa kuitenkin ilmoittaa rekisteriin, sillä sieltä löytyvät koiran omistajan tiedot. Jos koira häviää, se on helppo palauttaa omistajalleen, kun sen tunnistusmerkintä luetaan löytöeläinasemalla.

Edellä näit vain muutamia esimerkkejä erilaisista koiratyypeistä ja niiden ominaisuuksien merkityksestä koiranpidolle. Tutustu huolellisesti harkitsemiesi rotujen käyttötarkoitukseen ja ominaisuuksiin, jotta löydät itsellesi ja perheellesi parhaiten sopivan kumppanin. Ehkä paras tapa tutustua rotuun on lukea sen uusi jalostuksen tavoiteohjelma (JTO), joka löytyy useimpien rotujärjestöjen internetsivuilta. Jalostuksen tavoiteohjelma sisältää parhaimmillaan rodun historian, tietoa rotujärjestöstä, kaunisteleमतoman tilannekatsauksen rodun tämänhetkiseen terveydentilaan ja luonneominaisuuksiin sekä tietoa siitä, mihin asioihin jalostuksessa tulee kiinnittää huomiota.

Kasvattajan ja koiran valinta

Koiran kasvattaja on usein pennunostajaa kokeneempi ja valveutuneempi. Pennunostaja ei välttämättä osaa esittää kasvattajalle kysymyksiä, ei ainakaan kaikkia, ei oikeita, usein ei edes niitä tärkeimpiä. Kasvattajan pitäisi pystyä spontaanisti kertomaan kasvattamastaan rodusta ja kasvattiensa sairauksista, luonteesta, käytöstä sekä muista tärkeistä asioista. Hälytyskellojen pitäisi soida viimeistään, jos kasvattajan mukaan kaikki hänen kasvattinsa ovat olleet täysin terveitä, palokittuja, testattuja, avoimia ja tervepäisiä, sekä kaikki kasvattien kodit oikeita, eikä mikään ole koskaan jäänyt täydellisen kasvattajan mieltä kaivelemaan tai kaduttamaan.

Valitse kasvattaja, joka testaa myös sinua, eikä anna koiriaan mihin tahansa kotiin. Ota yhteyttä useampaan kasvattajaan ja keskustele heidän kanssaan rodusta ja tulevista pennuista. Kasvattajan tulee vastata kysymyksiisi mielellään ja perustella valintansa pentueen vanhemmiksi. HETI ry on laatinut muistilistan kysymyksistä, joita kasvattajalta pitäisi osata kysyä. Lista löytyy internetistä osoitteesta www.koiranjalostus.fi/kysykasvattajalta.htm.

Pentua, ja aikuistakin koiraa, hankkiessa on hyvä tutustua sen vanhempien ja muun suvun terveys- ja luonnetilanteeseen. Valitse kasvattaja, jolle tärkeintä on koirien hyvä ja rodunomainen luonne sekä tietysti terveys. Taitavalla kasvattajalla on tietämys ja ymmärrys kasvattamansa rodun alkuperäisestä käyttötarkoituksesta, sekä pyrkimys kasvattaa tähän tarkoitukseen niin fyysisesti kuin psyykkisestikin sopivia yksilöitä. Työrotuisten koirien kohdalla tämä tarkoittaa, että kasvattaja käyttää koiriaan myös rodunomaisissa kokeissa arvioidakseen niitä koko rodun keskitasoon nähden.

Asianmukaisen kasvattajan jalostuskoirilla ja näiden lähisukulaisilla on tutkimustulokset rodun perinnöllisten sairauksien suhteen. Kennelliiton rekisteröintivaatimusten lisäksi monen rodun järjestöt edellyttävät jalostuskoirilta terveystutkimuksia rotukohtaisten ongelmien poissulkemiseksi. Monet kasvattajat teettävät jalostuskoirillaan myös vapaaehtoisia terveystutkimuksia. Vaadittavat tutkimukset löytyvät esimerkiksi lukemalla rotujärjestöjen internetsivuja ja uusia jalostuksen tavoiteohjelmia. Jos näitä tarkastuksia ei ole tehty, kysy kasvattajalta miksi. Kasvattajan tulee perustella syynsä, jos hän käyttää tutkimattomia tai jon-

kinasteisesti sairaita koiria jalostukseen. Ylipäättään kasvattajan pitäisi pystyä kertomaan miksi hän valitsi juuri nämä koirat pentueen vanhemmiksi.

On hyvä myös tietää, että Kennelliiton pentuvälitykseen pääsevät kaikki Kennelliiton rekisteröimät pentueet. Rotujärjestö tai -yhdistys saattaa pitää pentuvälityksellään Kennelliittoa tiukempia kriteerejä, siksi pennut kannattaa ostaa yhdistysten pentuvälityksen kautta.

Suurin osa koiraroduista on geneettisesti pieniä kantoja. Rodun geenivarannon köyhtymistä voit estää valitsemalla pennun vanhemmista, joita ei ole käytetty siitokseen ylen määrin. Tämän voi tarkistaa Kennelliiton internetsivuillaan ylläpitämästä jalostustietojärjestelmästä. Ylen määrin jalostukseen käytettäviä koiria kutsutaan matadoreiksi. Koiralla ei saisi elinaikanaan olla jälkeläisiä enempää kuin 10 % kahden edellisen vuoden rekisteröintien lukumäärästä.

Koiran korkea sukusiitosaste nostaa todennäköisyyttä erilaisten perinnöllisten sairauksien esiintuloon koirassa. Sukusiitosaste voidaan laskea, kun tunnetaan koiran esivanhemmat. Laskelmatulos on prosenttiluku, joka ilmaisee, kuinka monta prosenttia jälkeläisen geeniparien gee-

neistä keskimäärin on samoja (kahdentuneita) ja peräisin samalta esivanhemmalta isän ja emän kautta. Kun perintötekijät esiintyvät kahdentuneina, myös piilossa olleet (väistyvät eli resessiiviset) ominaisuudet tulevat esille.

Mitä läheisempää sukua koiran vanhemmat ovat keskenään, sitä korkeampi on myös sukusiitosaste. Sukusiitosasteen tulisi olla neljällä-viidellä polvella laskettuna korkeintaan 6,25 %, eli koiran vanhemmat eivät saisi olla keskenään läheisempää sukua kuin serkukset. Esimerkiksi sisarusten tehdessä pentuja keskenään on pentujen sukusiitosaste 25 %.

Kaikissa roduissa esiintyy niin sanottua historiallista sukusiitosta, mutta lähisukupolvien sukulaisparitukset nostavat sukusiitosastetta eniten. Sukusiittoisuus on enimmäkseen puhdasrotuisten koirien riesa, mutta myös moniroduisilla koirilla voi esiintyä korkeita sukusiitosasteita.

Terveysasioiden lisäksi hyvä kasvattaja testauttaa koiransa luonnetestillä, taipumuskokeella tai rodunomaisella kokeella. Vaadi myös risteytyskoiran vanhemmilta terveys- ja luonnetuloksia!

Muista kuitenkin, että täydellistä koiraa ei ole olemassa. Myös hyvien kasvattajien koiril-

la on perinnöllisiä sairauksia, kaikesta terveyden eteen tehdystä työstä huolimatta. Hyvä kasvattaja on avoin, julkistaa koiriensä terveys- ja testitulokset ja pyrkii sukupolvi sukupolvelta parempaan.

Tutustu pentujen emään, sisaruksiin ja kasvuympäristöön ennen ostopäätöstä. Kysele ja katsele: onko pentuja käsitelty, ovatko ne tottuneet erilaisiin arkeen kuuluviin ääniin ja toisaalta saaneet myös vastapainoksi lepoa ja mahdollisuuden rauhoittumiseen? Ovatko pennut ja emä tasapainoisia ja vir-

keän uteliaita? Kaikki yksilöt eivät ole luonteeltaan tyypillisiä rotunsa edustajia. Luonneominaisuudet ovat periytyviä, ja pentu oppii käyttäytymismallejaan myös emältä. Kannattaa tarkkailla emää, ja jos tuntuu, ettei halua sen kaltaista koiraa itselleen, on hyvä etsiä toinen pentue tai rotu.

Koirankaupan sopimukset

Kuluttajansuoja ja koira

Sopimusosoikeus koirankaupassa on vapaa. Se tarkoittaa, että kumpikin osapuoli voi ehdottaa kaikenlaista paperiin laitettavaksi. Sopimuksen tulee kuitenkin olla kohtuullinen.

Yleisesti rotukoerien myynnissä käytetty kauppakirja on Suomen Kennelliiton laatima malli, jota kasvattajasitoumuksen allekirjoittaminen edellyttää kasvattajia käyttämään. Lomakkeessa myyjä vakuuttaa kertoneensa koiran ja rodun taustasta kaiken tiedossaan olevan oleellisen. Kennelliiton kauppakirjalomakkeeseen kannattaa tutustua jo silloin, kun harkitsee koiran hankkimista. Se antaa lukuisia ideoita koirankäyttäjälle. Lomake löytyy internetistä Kennelliiton etusivulta www.kennelliitto.fi ”Lomakkeet & säännöt” ja siellä ”Sopimukset”.

Koiran kasvattaja on yleensä sen myyjä. Mikäli pennun myyjä on joku muu kuin kasvattaja, on syytä epäillä, onko myyjä sittenkin pentujen välittäjä, joka ostaa rekisteröityjä pentuja kasvattajilta halvemmalla kuin mitä myy niitä eteenpäin.

Kasvattaja saattaa haluta kauppakirjaan joitakin ehtoja. Näitä voivat olla vaikkapa, että omistaja käyttää koiraan näytelyissä ja tutkituttaa sen

perinnöllisten sairauksien varalta. Mikäli kauppakirjaan tulee tällaisia ehtoja, kannattaa myös kirjata ylös, mitä tapahtuu siinä tapauksessa, että ehdot jäävät täyttymättä. Entä kumpi maksaa kauppakirjassa sovitut asiat?

Koira ostessa kannattaa varmistua, että todella saa siihen riittävän hallintaoikeuden. Ostamisen lisäksi toinen tapa saada koira kotiinsa on tehdä kasvattajan kanssa sijoitussopeimus, jossa koiran omistusoikeus jää kasvattajalle tietyksi ajaksi tietyin ehdoin. Sijoitussopeumusteksti kannattaa lukea huolellisesti ja useaan kertaan. Se löytyy internetistä samasta paikasta kuin koiran kauppasopimuslomake. Tosin sopimuskaavake on laadittu vain koskien sijoitusnarttuja. Urosta sijoitettaessa sitä on siis sovellettava ja turvauttava samalla maalaisjärkeen.

Ei ole harvinaista, että kasvattajan ja koiran haltijan välille tulee erimielisyyksiä. Heillä saattaa olla vaikkapa koiran terveyden- ja sairaudenhoidosta aivan erilainen käsitys.

Erimielisyyksien mahdollisia syitä kannattaa miettiä ennen sijoitussopeimuksen allekirjoittamista. Ne kannattaa kirjata ylös ja sopia, mitä kussakin tilanteessa tehdään. Kuka päättää mistäkin asiasta? Kuka maksaa mitään?

Täysin kattavan sijoitussopeimuksen tekeminen on vaikeaa, ellei mahdotonta.

Tutustu kaikkiin koiran rotuun ja kasvattajaan liittyviin asioihin etukäteen ja etsi niitä monesta lähteestä. Tutustu kaikessa rauhassa myös kaikkiin papereihin, jotka joudut allekirjoittamaan.

Pyydä kaikki pentuusi ja sen taustoihin sekä rodun mahdollisiin sairauksiin liittyvät tiedot kasvattajalta kirjallisena, ja tutustu niihin rauhassa etukäteen. Pyydä selittämään asiat niin että ymmärrät.

Kuluttajansuoja ja koira

Kun kuluttaja suunnittelee ostavansa tuotteen, on helppoa löytää kuluttajalle suunnattu lehti tai sivusto, jossa tehdään vertailutestejä. Tuotteesta kerrotaan sen hyvät ja huonot puolet, ja sen laatu suhteutetaan hintaan. Vertailutestien tarkoituksena on auttaa kuluttajaa tekemään hyvä ja edullinen ostos, olipa kyse sitten uudesta autosta, jääkaapista tai huulipunasta.

Jos kuluttaja asiaan perehtymisestä huolimatta huomaa hankkineensa virheellisen tuotteen, on hänellä turvanaan tuotevastuu- ja kuluttajansuojalait. Hän voi valittaa tavaran laadusta ja saa mahdollisesti virheellisen tuotteen tilalle

uuden, virheettömän tuotteen, tai alennusta kauppasummasta. Kun hankittu televisio rikkoutuu ennen aikojaan, omistaja vaihtaa sen uuteen ilman tunteilua.

Kauppa-, tuotevastuu- ja kuluttajansuojalakien mukaan myös koira on tuote, ja nämä lait koskevat myös virheettömän koiran kauppaa, edellyttäen, että myyjä katsotaan elinkeinonharjoittajaksi. Edellä mainitut lait eivät kuitenkaan ota juuri mitenkään huomioon sitä, että koira on kuluttajan mielestä perheenjäsen eikä tavara.

Myöskään koirien, tai rotujen, tai kasvattajien, vertailutestejä ei ole olemassa.

Myytävien koirien laadussa on valtavasti hajontaa. Eri rodut ovat terveystilanteeltaan hyvin erilaisia, ja samankin rodun eri kasvattajat tuottavat eri laatuista koiria.

Koiraa itselleen haluavan ihmisen kannattaa nähdä vaivaa löytääkseen rodun ja koiran, jonka todennäköisyys sairastua on keskimääräistä vähäisempi. Tämän takia koiran hankkijaa neuvotaan aina lukemaan etukäteen paljon rodusta, josta hän on kiinnostunut, tutustumaan siihen perusteellisesti, haastattelemaan rotuun kuuluvien koirien omistajia, kuuntelemaan kriittisesti juorujakin, opettelemaan Kennelliiton

jalostustietokannan lukemista, uskomaan kuitenkin vain todistettuja tosiasioita, ja lähestymään asiaa tietoisena siitä, että hänen ja kasvattajan edut eivät ehkä ole identtisiä. Koiraa hankkiessa ja kasvattajaa valitessa kannattaakin panostaa siihen, että löytää valistuneen kasvattajan.

Koirilla ja myös meillä ihmisillä on olemassa geneettistä alttiutta moneen eri sairauteen, mutta myös ympäristö ja elinolosuhteet vaikuttavat sairauden esille tuloon. Siksi on mahdotonta antaa pennuille terveystakuuta. Kasvattajan tulee kuitenkin tehdä kaikki voitavansa varmistuakseen, että hänen kasvattinsa ovat mahdollisimman terveitä ja hyväluonteisia. Kasvattajan tulee mahdollisuuksien mukaan selvittää, onko hänen jalostuskoirillaan tai näiden lähisukulaisilla perinnöllisiä luonne- tai terveysongelmia, tai löytyykö suvuista näiden ongelmien kantajia. Terveystuloksista ja niiden merkityksestä koiran myöhempään terveyteen tai luonteeseen tulee kertoa pennunostajille.

Koiranostaja voi esimerkiksi toimittaa kasvattajalle (myyjälle) etukäteen kysymyksiä, joihin hän pyytää kirjalliset vastaukset. Näin toimittaessa ei synny myöhempiä erimielisyyksiä siitä, onko myyjä kertonut koiran ja rodun taustasta

kaiken oleellisen. Pentukoira sylissä kasvattajan kanssa keskustellessa tai ostosopimusta allekirjoittaessa keskittymiskyky on sopimuspaperien ammattilaisellakin puutteellinen. HETI ry:n laatima lista kasvattajalta kysyttävistä kysymyksistä löytyy internetistä osoitteen www.koiranjalostus.fi/kysykasvattajalta.htm.

Jos koiralla todetaan perinnöllinen sairaus, koiran ostaja voi esittää vaatimuksia kasvattajaa kohtaan. Tällöin tutkitaan, onko tuote (koira) huonompi kuin mitä kasvattajan piti ostajalle toimittaa. Ostajan tulee pystyä todistamaan vaatimustensa perusteet. Jos myyjä on antanut ostajalle virheettömää tietoa tai salannut koiraa koskevia tietoja, on myyjä korvausvastuussa. Myöskään pentuna tehty eläinlääkärintarkastus ei poista myyjän vastuuta myöhemmin ilmenevistä vioista tai sairauksista.

Koiran kasvattaja voidaan joissain tapauksissa velvoittaa osallistumaan koiran eläinlääkärikuluihin, mutta ei kuitenkaan enempää kuin koiran kauppahinnan verran. Yleensä perinnöllisten sairauksien hoitokustannukset ylittävät koiran hankintahinnan. Monet vakuutuksetkaan eivät korvaa koiran perinnöllisten sairauksien hoitokuluja.

Rotusi tulevaisuus on myös sinun käsissäsi

Kuten huomaat, oikean koiran valinta ei ole helppo tehtävä. Sellaista ei myöskään ole niiden kasvattaminen. Jalostustyötä vaikeuttaa ennen kaikkea koirien terveys-, koe- ja luonnetestitulosten vähäinen määrä. Pääosa koirista päätyy niin sanotuiksi kotikoiriksi, jolloin niiden ominaisuuksista ei saada mitään tietoa.

Koiriin suhtaudutaan jalostuksen näkökulmasta liian tunneperäisesti. Koiran huonoja terveys- ja testituloksia saatetaan jopa tarkoituksellisesti peitellä. Jalostuksen kannalta olisi tärkeää tietää, missä yhdistelmissä on esiintynyt tiettyjä virheitä, kuten purentavikaa, kivesvikaa, käytöshäiriöitä tai terveysongelmia, ja missä laajuudessa niitä kannassa esiintyy. Koiran terveys ja kaikinpuolinen helppous on aivan yhtä tärkeä tieto rodun jalostustoimikunnalle ja kasvattajille kuin sen sairaudet ja muut viat.

Kaikkia koiria ei käytetä jalostukseen, mutta jokainen koira on aina kuitenkin vanhempiensa jälkeläinen ja sukunsa edustaja ja kertoo siten omalta osaltaan jotain rodun tilanteesta. Jokainen ennen aikaan kuollut koira tuottaa ylimääräistä surua omistajilleen.

Tee rodulle palvelus ja tutkituta myös oma koirasi rodussa esiintyvien perinnöllisten vikojen suhteen, ja käytä koiraasi myös luonnetestissä. Jos et saa kasvattajalta tietoa, ota itse selvää rotusi perinnöllisistä sairauksista. Ilmoita rotujärjestölle koirasi muistakin sairauksista ja ongelmista. Käyttörotuiset koirat on hyvä käyttää myös käyttöominaisuuksia mittaavissa taipumuskokeissa. Kaikki tieto yksittäisistä koirista auttaa rotua eteenpäin!

Kun koirasi kuolee, toimita tieto kuoliniästä ja -syystä rotujärjestöön. Jos rotujärjestö kerää tietoa terveys- ja kuolinsyyskyselyiden avulla, täytä koirastasi lomake. Jos rotujärjestö ei kerää tietoa, tiedota sitä silti. Rotujärjestön tehtävänä on huolehtia rodun jalostuksesta. Vaadi rotujärjestöäsi keräämään tehokkaasti tietoa koirista ja tekemään siitä kasvattajien avuksi jalostustilastoja.

Lisätietoa

Kokonaisvaltaisen koiranjalostuksen tuki HETI ry
www.koiranjalostus.fi

Muistilista kasvattajalta kysyttävistä kysymyksistä:
www.koiranjalostus.fi/kysykasvattajalta.htm

Suomen Kennelliitto
www.kennelliitto.fi

Jalostustietojärjestelmä jalostus.kennelliitto.fi

Rotujärjestöjen ja -yhdistysten internetosoitteet
www.kennelliitto.fi/FI/linkit/linkit.htm

Suomen Eläinsuojeluyhdistys
www.sey.fi

Suomen Koirankasvattajat ry (SuKoKa)
www.sukoka.com

Koirien geenitutkimusta
www.koirangeenit.fi

Lista geenitesteillä tutkittavista sairauksista (artikkelissa "Geenitesteistä apua koiranjalostukseen – kaikkia ongelmia ne eivät kuitenkaan ratkaise")
www.koiranjalostus.fi/Geenitestit.htm

PEVISA-terveystutkimukset

Ajantasaiset rotukohtaiset PEVISA-ohjeet löytyvät www.kennelliitto.fi -> Jalostus ja kasvatus -> Rotukohtaiset erityisohjeet (PEVISA)

Luusto

- Lonkkakuvauslausunto eli tutkimus lonkkanivelen rakenteesta

HD = Hip Dysplasia eli lonkkanivelen kasvuhäiriö.

Röntgenkuvasta tutkitaan, miten reisiluun pää asettuu lonkkamaljaan eli miten reisiluun pää ja lonkkamalja sopivat toisiinsa. Lausunto annetaan vasemmasta ja oikeasta lonkkanivelestä erikseen, lisäksi mainitaan jos lonkkanivelessä esiintyy nivelrikkoa.

A- ja B-tulokset lasketaan terveiksi, C-, D- ja E-lonkissa on kasvuhäiriö. Yleisesti A- ja B-lonkkaisten koirien ennustetaan elävän ilman, että lonkat vaivaisivat vanhemmallakaan iällä, eikä lonkkiin synny helposti nivelrikkoa.

- Kyynärnivellausunto eli tutkimus kyynärnivelen rakenteesta ED = Elbow Dysplasia eli kyynärnivelen kasvuhäiriö.

Lausunto annetaan vasemmasta ja oikeasta kyynärnivelistä erikseen. Nolla vastaa tervettä tai rajatapausta, 1-, 2- ja 3-nivelissä on nivelrikkoa.

Eturaajojen nivelten kehityshäiriöt aiheuttavat helposti koiralle oireita, sillä koira kantaa painostaan noin kaksi kolmasosaa eturaajojensa päällä – jo

ykkösen kyynärpäät saattavat oireilla nivelrikkomuutoksien vuoksi.

- Polvilausunto eli tutkimus polvinivelen rakenteesta PL = Patellaluksaatio eli reisiluun pään telojen kehityshäiriö ja polvilumpion sijoiltaan meno, ”polven löysyys”.

Lausunto annetaan vasemmasta ja oikeasta polvesta erikseen. Nollatulokset on terve, ja tulokset 1-4 menevät liukuvasti lievistä erittäin vaikeaan muutokseen.

Silmät

Koiran silmätutkimuslausunto kertoo koiran silmän senhetkisen tilan. Osa silmätauteista puhkeaa vasta myöhemmällä iällä, joten jalostuskoiralla on oltava voimassa oleva silmäpeilaustulos. Silmäpeilauksen voimassa olo vaihtelee roduittain puolesta vuodesta kolmeen vuoteen, eikä sitä vaadita kaikilta roduilta.

Osaan silmätauteista on joillakin roduilla jo olemassa geenitesti, millä pystytään selvittämään, onko kyseinen koira tämän sairauden kantaja, vaikka koira itse ei olisi sairas. Testaus helpottaa sairauksien leviämisen vastustamista. Geenitestillä pystytään joissakin tapauksissa myös testaamaan sairastuuko koira myöhemmin

kyseiseen sairauteen, vaikka varsinaisen silmäpeilauksen mukaan se olisikin terve.

Tietyissä roduissa (muun muassa colliesukuiset rodut sekä suursnautseri) on syytä suorittaa myös pentupeilaus eli silmätutkimus ennen pennun luovutusta.

Kaikki silmätaudit eivät ole perinnöllisiä tai haittaa koiran normaalielämää, ja osaa niistäkin esiintyy eriasteisina. Silti silmätauti koiraa ei suositella käytettäväksi jalostukseen, vaikka lievästä sairauden muodosta ei olisi koiralle haittaa, sillä koira voi periä mitään tahansa sairauden astetta.

Kivuliaita silmätauteja ovat entropium, ektropium, glaukooma, linssiluksaatio sekä distichiasis.

Muut

Muita PEVISA-ohjelman puitteissa jalostuskoirilta vaadittavia tutkimuksia ovat tällä hetkellä sydämen vajaatoiminnan varalta tehtävä sydänkuuntelu cavalier kingcharlesinspanieleilla, perinnöllinen nefropatia (FN, perinnöllinen munuaissairaus) cockerspanieleilla, krooninen aktiivinen hepatiitti (CAH, maksasairaus) dobermanneilla sekä maksan kuparitoksikoosi bedlingtoninterriereillä.

Pentujen kysyntä on yksi tärkeimmistä
koiranjalostusta ohjaavista asioista.
Sinäkin voit "äänestää jaloillasi"
eli hankkia pennun
vastuuntuntoiselta kasvattajalta,
joka tutkituttaa koiriensa terveyden
ja luonteen ennen jalostuspäätöstä,
ja näyttää sinulle mustaa valkoisella
koiriensa ominaisuuksista.

**Tule sinäkin mukaan edistämään koirien
terveyttä ja hyvinvointia!**

www.koiranjalostus.fi